

Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy,

katedra primární pedagogiky

Diplomová práce na téma

Vnímání známkování a slovního hodnocení učiteli, žáky a rodiči

Vedoucí diplomové práce: PhDr. Jana Stará, Ph.D.

Vypracovala: Martina Zedníková

Studijní obor: učitelství pro 1. stupeň ZŠ+AJ

Forma studia: prezenční

Diplomová práce dokončena: březen, 2006

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury

V Ostravě dne 6. 3. 2006

Obsah	
1. Úvod	3
2. Teoretická část	13
2.1. Hodnocení jako pojem	13
2.2. Kdo hodnotí ve škole hodnocení?	16
2.3. Typy hodnocení	16
2.4. Funkce hodnocení	25
2.5. „Značkování“	28
2.6. Závěrem ke značkám	35
2.7. Slovní hodnocení	37
2.8. Závěrem ke slovnímu hodnocení	39
2.9. Značkovat či hodnotit slovně	47
2.10. Závěr teoretické části	48
3. Empirická část	50
3.1. Cíle empirické části	50
3.2. Metody výzkumu	51
3.3. Průběh výzkumu	52
3.4. Výsledky výzkumu	53
3.5. Závěr empirické části	110
4. Závěr	118
5. Literatura	118
6. Přílohy	120

Děkuji PhDr. Janě Staré, Ph.D. za odborné vedení diplomové práce a za cenné rady, které mi během zpracování poskytla.

Děkuji také všem žákům, rodičům a učitelům, kteří mi poskytli pomoc. V neposlední řadě děkuji za podporu svým rodičům, bez níž by tato práce nemohla vzniknout.

Obsah

	Klíčová slova	7
1	Úvod	8
	Hypotézy	11
2	Teoretická část	13
2.1	Hodnocení jako pojem	13
2.2	Kdo všechno ve škole hodnotí?	16
2.3	Typy hodnocení	18
2.4	Funkce hodnocení	25
2.5	„Známkování“	28
2.6	Závěrem ke známkám	35
2.7	Slovní hodnocení	37
2.8	Závěrem ke slovnímu hodnocení	46
2.9	Známkovat či hodnotit slovně	47
2.10	Závěr teoretické části	48
3	Empirická část	50
3.1	Cíle empirické části	50
3.2	Metody výzkumu	50
3.3	Průběh výzkumu	52
	Dotazník v tradičně hodnocené třídě	52
	Dotazník ve slovně hodnocených třídách	81
3.4	Závěr praktické části	110
4	Závěr	113
5	Resumé	115
6	Summary	116

7 Literatura 117
8 Přílohy

hodnocení, značkování, slovní hodnocení, první stupeň základní školy,
typy hodnocení, funkce hodnocení, klady a zápory hodnocení, učitel,
žáci, rodiče

Key words

evaluation, assessments, marking, verbal evaluation, primary school,
types of evaluation, functions of evaluation, advantages and
disadvantages evaluation, pupils, teachers, parents

Klíčová slova

hodnocení, známkování, slovní hodnocení, první stupeň základní školy, typy hodnocení, funkce hodnocení, klady a zápory hodnocení, žáci, učitelé, rodiče

Key words

evaluation, assessments, marking, verbal evaluation, primary school, types of evaluation, functions of evaluation, advantages and disadvantages evaluation, pupils, teachers, parents

1 Úvod

Za ústřední téma diplomové práce jsem si zvolila problematiku „Vnímání známkování a slovního hodnocení učiteli, žáky a rodiči“ a to z důvodu nynější aktuálnosti.

Bylo by spravedlivé se podívat na tuto problematiku očima teoretiků v oblasti pedagogiky a vyzkoušet si, nakolik se liší či shodují jejich názory s praxí.

Sama, když se nad tím zamyslím, musím přiznat, že “tápu” a nevím, k čemu se přiklonit. Známkovat žáky, nebo ne? Hodnotit slovně? A když se řekne slovně hodnotit či známkovat, tedy jak? V ČR je slovní hodnocení prosazováno některými učiteli jako vhodnější a je zaváděno jako alternativa ke známkování na 1. stupni základní školy.

V dnešní době není zřejmé ani mezi teoretiky ani mezi praktiky, které hodnocení je považováno za adekvátnější. V případě, že slovní hodnocení by bylo více protěžováno, pak vyvstává otázka: “Proč je tradiční hodnocení odsuzováno a přitom většinově používáno v praxi?”

Mělo by nám - učitelům a rodičům jít o to, abychom posílili a povzbudili zdravé sebevědomí dítěte a abychom vychovali individuality (hybné síly ve společnosti), které nesedí někde "v koutě", které se nebojí vyjádřit svůj názor, a které dokáží i něco vytvořit. Znovu se ptám, může hodnocení pomoci k vytváření osobností? Určitě, ale jaké nejvhodnější hodnocení použít? Je známka opravdu "stresujícím aspektem", je slovní hodnocení skutečně "to pravé"?

Od doby, kdy vznikla škola, existuje školní hodnocení v nejrůznějších podobách: od klasifikace s různou stupnicí, přes systémy bodování, hodnocení procenty, až k slovnímu hodnocení a hodnocení prostřednictvím pochval a trestů. Hodnocení probíhá ve vyučování permanentně a to jak v situacích, ve kterých si účastníci proces hodnocení ani neuvědomují, tak v situacích, kdy je to záměrně organizováno.

Hodnocení je v životě žáků a učitelů natolik intenzivní, že jej můžeme prohlásit za součást školního a mimoškolního života. Pokud by tomu tak nebylo, zřejmě by vyučování ztrácelo svůj smysl. Problém je ale v tom, že hodnocení výrazně ovlivňuje následné chování žáků.

Někdy se ocitneme v takové situaci, že je nám hodnocení velmi nepříjemné, je pro nás stresující a někdy i trapné.

Hodnocení přináší někdy radost, spokojenost ale i spoustu slz a smutku, motivuje, přináší napětí, provokuje výkony žáků, vytváří vztahy neporozumění až nepřátelství mezi žáky a učiteli, ale na druhé straně i vztahy vzájemného pochopení a sblížení. Vede žáky ke zvýšeným výkonům, bohužel však někdy i k pokusům o sebevraždy.

„Hodnocení je ve škole jev značně kontroverzní a rozporuplný. Přes všechny problémy, které s sebou přináší, je však nezbytnou součástí vyučování. Mohli bychom říci, že hodnocení může škodit a „ničit“ žáka? Škola má děti připravit do života a s tím souvisí i proces hodnocení a naučit je to může jen tím, že se hodnotí i ve škole, protože umět hodnotit je asi jeden z nejtěžších úkolů, který si škola vzala za svou odpovědnost. Vždyť hodnocení ve škole pomáhá rodičům dozvědět se o tom, jak se vede jejich dítěti, vede k motivaci výkonů jednotlivých žáků, vytváření pocitu odpovědnosti za to, co vytvářejí, přispívá k uvědomování si sebe sama a k hledání „svého místa“ ve společnosti.“ (Kolář, Navrátil a Šikulová, Ústí nad Labem, 1998).

Práce je teoreticko-empirického charakteru. V teoretické části se zaměřím na názory teoretiků. Zaměřím se na pojem hodnocení, typy a funkce hodnocení a dále pak již na samotné slovní hodnocení a tradiční klasifikaci (známkování).

Provedu teoretickou analýzu výhod a nevýhod zkoumaných forem hodnocení. Závěrem teoretické části bude shrnutí nejdůležitějších teoretických poznatků, které jsem shromáždila.

V empirické části bych se ráda dozvěděla pomocí metody dotazníkového šetření údaje o žácích, rodičích a učitelích. Zajímají mě jejich pocity, postoje a názory k hodnocení.

Pevně věřím, že i já si z této práce odnesu nové podněty, které ve své budoucnosti budu moci použít.

Hypotézy

1. Děti citlivě prožívají své školní hodnocení.
2. Negativní prožitky mohou velmi ovlivnit vztah žáků ke škole.
3. Děti, které jsou hodnoceny slovním hodnocením, se méně bojí školy.
4. Děti, které dostávají známky, se učí zejména kvůli rodičům.
5. Slovní hodnocení motivuje děti ve vztahu k výuce.
6. Někteří rodiče a učitelé postrádají ve slovně hodnocených třídách známkování.
7. Rodiče ve slovně hodnocených třídách mají větší přehled, co jejich dítě umí a na čem ještě musí pracovat, než rodiče, jejichž děti chodí do tříd, kde se známkuje.
8. Děti v tradičně hodnocených třídách jsou více trestány rodiči než děti ve slovně hodnocených třídách.
9. V případě známkování (a špatného prospěchu) se někteří rodiče obávají ztráty své prestiže.

10. Hodnocení (slovní i tradiční) nemá rozhodující vliv na spolupráci komunikaci mezi dítětem, rodičem a školou.
11. Slovní hodnocení plní informační, diagnostickou a motivační funkci. Známkování ne.

Otázka hodnocení žáků ve školách je dosti složitá a o nás velmi často diskutovaným problémem.

V odborné pedagogické literatuře můžeme nalézt různé vysvětlení pojmu školního hodnocení. Některá z nich uvádím:

Podle Štálkové (1983) pojem hodnocení můžeme chápat jako započítání a vyjadřování kladného nebo záporného aspektu k různým výkonům a činnostem žáka při vyučování, které se potom v praxi objevuje v nejrůznějších formách od souhlasného nebo nesouhlasného pokývnutí hlavou, přímého pohledu, ústní hlasy, kladné či negativní poznámky, zájmu a osobnostní zájma, pochvaly či napomenutí, odměny či trestu až po známku, případně podrobnější analýzu výkonu včetně závěrečného hodnověcného soudu atd.

Podobný náhled na problematiku zaujímá i A. Tuček (1966, s. 5), který stanovuje hodnocení jako "každé a veškeré projevované mínění učitele a školy o vlastnostech a činnostech žáka". A. Tuček dále uvádí: "v rámci učebnicového hodnocení postupuje nejen výsledky učebních činností, ale i všechny ostatní projevy, které se podílejí na výchovně-vzdělávací práci".

2 Teoretická část

2.1 Hodnocení jako pojem

Otázka hodnocení žáků ve školách je dosti složitým a u nás velmi často diskutovaným problémem.

V odborné pedagogické literatuře můžeme nalézt různá vysvětlení pojmu školního hodnocení. Některá z nich uvádím:

Podle Skalkové (1983) pojem hodnocení můžeme chápat jako zaujímání a vyjadřování kladného nebo záporného aspektu k různým výkonům a činnostem žáků při vyučování, které se potom v praxi objevuje v nejrůznějších formách: od souhlasného nebo nesouhlasného pokývnutí hlavou, přísného pohledu, tónu hlasu, kladné či negativní poznámky, zájmu o osobnost žáka, pochvaly či napomenutí, odměny či trestu až po známku, případně podrobnější analýzu výkonu včetně závěrečného hodnotícího soudu aj.

Podobný náhled na problematiku zaujímá i A. Tuček (1966, s. 5), když stanovuje hodnocení jako „každé a veškeré projevené mínění učitele a školy o vlastnostech a činech žáka“. A. Tuček dále uvádí...“v rámci celkového hodnocení posuzujeme nejen výsledky učebních činností, ale i všechny další projevy, které se podílejí na výchovně-vzdělávacím procesu“.

Dle Průchy, Walterové, Mareše (1998, s. 81) „hodnocení žáků v běžné pedagogické komunikaci – je sdělení učitelů určené žákům o jejich úspěšnosti, chybách, o svých preferenčních postojích aj“.

Slavík (1999, s. 15) varuje před podvědomou tendencí ztotožňování pojmů „hodnocení“ a „známka“.

“Obecně vzato hodnocení je porovnávání “něčeho” s “něčím”, při kterém rozlišujeme “lepší” od “horšího” a vybíráme “lepší”, nebo se snažíme najít cestu k nápravě či aspoň zlepšení “horšího”.

Pasch a kolektiv (1998, s.104) mluví o hodnocení jako „systematickém procesu, který vede k určení kvalit a výkonů vykazovaných žákem nebo skupinou žáků či vzdělávacím programem. Je to činnost připravená, organizovaná, prováděná periodicky, přičemž její výsledky jsou podrobovány revizi či opravám pomocí stanovených revizních postupů.”

Jak uvádějí Kolář, Navrátil, Šikulová (1998, s. 8), základem procesu hodnocení je postihnout u jednotlivých žáků úroveň dosažení cílově formulované kvality a vyjádřit hodnotící soud.

Názor Koláře, Navrátila a Šikulové se ve své podstatě shoduje s názorem Slavíka (1999, s.16): „při hodnocení porovnáváme objekt neboli předmět hodnocení, buď přímo s jiným srovnatelným objektem, anebo s nějakým ideálním vzorem či normou. Za objekt hodnocení přitom budeme považovat jak produkt žáka, tak činnost – proces.“

Petty (2002, s. 343) je ve svém stanovisku k hodnocení konkrétnější, cituji: „hodnocení měří hloubku a šíři znalostí a dovedností. Bývá kritizováno za to, že je nepřesné a nespolehlivé a deformuje výuku i osnovy – rovněž je pravda, že výsledky hodnocení nebývají dobrou předpovědí budoucího výkonu. Přesto se bez něho učitelé ani společnost nejsou schopni obejít.“

Franz – Peter Schimunek (1994) ve své publikaci Slovní hodnocení žáků se nijak nekoncentruje na vysvětlení pojmu “hodnocení”. Pouze v úvodu se zmiňuje o významu hodnocení a o jeho neustálé přítomnosti v životě každého.

V zahraniční literatuře se setkáváme s dvěma pojmy – „assessment a evaluation“, které do českého jazyka překládáme zpravidla shodně jako hodnocení (popřípadě evaluace). Pokud se ale na oba pojmy zaměříme, zjistíme, že neznamenaají totéž.

Pojem „assessment“ podle A Teacher’s Guide to Performance-based Learning and Assessment (1996, s. 273) je užití různých metod k získání informací o žákově učení, které mohou být použity k různým rozhodnutím a aktivitám. Jako metody mohou být použity pozorování, rozhovory, video a audio nahrávky, pokusy, testy, představení a portfolia. (přeložila Martina Zedníková)

Pojem "evaluation" také podle A Teacher's Guide to Performance-based learning and Assessment (1996, s. 276) je způsob interpretace a zpracování informace k formulování závěru, soudu vztahujícímu se ke kvalitě, hodnotě nebo důležitosti odpovědi, výsledku nebo výkonu. (přeložila Martina Zedníková)

Výše uvedení autoři se shodují ve tvrzení, že hodnocení úzce souvisí s celkovým pojetím výchovně vzdělávacího procesu, to je s představou o cestě rozvoje žákovy osobnosti a tím souvisejícími prostředky k dosažení tohoto cíle. Je to porovnávání hloubky dosažených dovedností a celkové školní úrovně znalostí z hlediska stanovených norem a také mezi žáky navzájem.

Hodnocení ve školním prostředí probíhá neustále, a to nejen při zkoušení či při organizovaných písemných testech, ale i v době, kdy si to sami účastníci hodnotící své žáky či studenty ani neuvědomují (povzbudivá gesta, úsměv, pokývnutí hlavy, zamračení, ústní pochvala, atd.)

2.2 Kdo všechno ve škole hodnotí?

Slavík (1999, s. 25) předkládá následující výčet účastníků a hodnotících vztahů podílejících se na školním hodnocení:

- Učitel hodnotí žáky.
- Učitel hodnotí sám sebe.

- Učitel hodnotí výuku.
- Žák hodnotí spolužáka (spolužáky).
- Žák hodnotí sám sebe.
- Žák hodnotí učitele.
- Žák hodnotí výuku.
- Rodiče hodnotí žáka.
- Rodiče hodnotí učitele.
- Rodiče hodnotí výuku.
- Profesionál hodnotí výuku (učitele, žáky).

Učitelé a žáci jsou nejsilněji zainteresovanými posuzovateli. Ostatní účastníci – profesionální (hospitující učitelé, ředitelé, inspektoři a především rodiče) mohou hodnotit výuku pouze zprostředkovaně, na základě výpovědí žáků nebo podle rozhovorů s učiteli. Posuzovatelé, kteří se účastní výuky a vstupují do ní na krátkou dobu, musí počítat s rizikem povrchních dojmů. Učitelům a žákům chybí často dostatečný odstup, takže jejich soudy mohou být nepřesné. Je třeba si tedy uvědomit, že školní hodnocení v praxi většinou nabízí jen přibližné údaje.

2.3 Typy hodnocení

Pravidelné hodnocení prospěchu žáků je nedílnou součástí vyučování.

Cage (1975, s. 9) uvádí, že se dříve vycházelo pouze z výsledku učební aktivity nebo projektu, zatímco později se pohlíželo i na celý průběh aktivity či projektu a to s cílem získat co nejvíce informací, které slouží ke zpětné vazbě, která zajišťuje dosažení příslušných konkrétních cílů. (přeložila Martina Zedníková)

Dnešní učitelé používají k posouzení úrovně dosažení učebních cílů žáky především dvou základních druhů hodnocení: formativního a finálního.

Podle *A Teacher's Guide to Performance-based Learning and Assessment* (1996, s. 276) je *formativní hodnocení* takovým hodnocením, které probíhá během celé vyučovací jednotky či kurzu. (přeložila Martina Zedníková)

“Formativní hodnocení posuzuje pokrok žáků, kterého dosáhli v průběhu učební jednotky ve vztahu ke konkrétním cílům, a pomáhá učiteli rozhodnout, jak vybrat učební činnosti, jak jsou žáci pro určité učební činnosti připraveni a které činnosti je třeba opakovat.” (Cangelosi 1995, s. 109)

Jak uvádí Pasch a kolektiv (1998, s. 104) „formativní hodnocení poskytuje informace ve chvíli, kdy se program nebo člověk ještě mohou zlepšit. Pomáhá tedy učitelům dělat rozhodnutí o dalším postupu závisující na dosavadním výkonu žáka a úspěšnosti výuky.“

Hlavním cílem formativního hodnocení je podle Cageho (1975, s. 12) především zlepšování se ve vzdělání a proto by měl sběr dat výkonu žáka probíhat hned na začátku aktivity. (přeložila Martina Zedníková)

Podle Kyriacoa (1996, s.123) je „formativní hodnocení orientované na podporu dalšího efektivního učení žáků a nabízí radu, vedení a poučení zaměřené na zlepšování budoucích výkonů.“

Cílem formativního hodnocení podle Slavíka (1999, s. 39) „je poukázat na klady, resp. nedostatky proto, aby bylo možné cíleně ovlivňovat průběh hodnocené činnosti. Typickým příkladem formativního hodnocení jsou učitelovy připomínky a korekce v průběhu žákovy práce, dialogy řešitelů nějakého pracovního nebo výzkumného projektu, hodnotící komunikace žáků při skupinové práci apod.“

Naproti tomu „*finální hodnocení* je periodické posouzení prospěchu žáků po dokončení konkrétních učebních jednotek.“ (Cangelosi 1995, s. 109)

Podle A Teacher's Guide to Performance-based Learning and Assessment (1996, s. 279) je sumativní hodnocení takovým hodnocením, které je prováděno na konci vyučovací jednotky; kurzu nebo epizody či úrovněového stupně. Sumativní hodnocení je obvykle formativní hodnocení uvnitř "širšího rámce". Test, hodnocený výkon na konci tematického celku, závěrečná zkouška, konečná podoba portfolio na konci 8. ročníku, maturitní zkouška – to jsou všechno příklady sumativního hodnocení. (přeložila Martina Zedníková)

Pasch a kolektiv (1998, s. 104) konstatuje, že "finální hodnocení slouží k posouzení výkonů člověka nebo kvality programu po ukončení výuky".

Výše uvedení autoři se ve své podstatě shodují a Slavík (1999, s.37) je ještě konkrétnější: „...smyslem tohoto typu hodnocení je získat konečný celkový přehled o dosahovaných výkonech...Jeho smyslem je rozhodnutí typu ano- ne, vyhovuje – nevyhovuje, může postoupit dál – nemůže postoupit dál. Jeho cílem tedy není žáka průběžně vést, ale zařadit, ať již se záměrem diagnostikovat žáka nebo ho informovat o jeho úspěšnosti po nějakém delším úseku vykonané práce, či vybrat ty žáky, kteří byli úspěšnější.“

Jaké stanovisko k tomu zaujímá kolektiv Jaroslava Kalbáčová (in kolektiv1998, str. 65)?

“Formativní hodnocení, kterého učitel užívá v průběhu vyučovacího procesu, poskytuje žákům zpětnou vazbu, vede, formuje, radí, jak má žák postupovat v průběhu učení.”

“Na konci určitého období, např. za předchozí čtvrtletí, učitel používá finální hodnocení - jinak se mu také říká sumativní, souhrnné. Posoudí se výkon žáka v porovnání s učebním cílem, shrne se veškerá vykonaná práce.”

V odborné literatuře se setkáváme podle zvolených hledisek s dalšími druhy hodnocení.

Například z hlediska toho, jakou vztahovou normu při hodnocení učitelé využívají, můžeme rozlišovat:

Hodnocení sociálně normované, kdy jsou jednotlivé výkony hodnoceného žáka porovnávány s výkony ostatních žáků ve třídě.

Slavík (1999, s. 60) poukazuje na to, že „*hodnocení podle sociální normy* představuje pro žáky psychickou zátěž zejména v prostředí zaměřeném na výkon a úspěch. Je totiž poznamenáno sociálními vztahy – obavami o pozici mezi ostatními, úzkostí ze ztráty prestiže nebo lásky apod.“.

Tento typ hodnocení umožňuje učiteli použít stejného měřítka pro všechny členy ve skupině a tím pádem i srovnání jednotlivých úkolů. Tento typ hodnocení staví žáky na postavení soutěžícího, který je zařazen na nějakou pozici vzhledem k výkonům ostatních ve třídě. Závěrem pak je, že je ve třídě stále stejná část žáků úspěšná a další část neúspěšná.

Naproti tomu při *individuálně normovaném hodnocení* učitel sleduje jen jediného žáka a porovnává jeho výkony v určitém čase. Porovnává jeho předchozí výkony s následujícími. Tento typ hodnocení umožňuje každému žákovi zažít pocit úspěchu a obdržet pochvalu. Současně individuální hodnocení pomáhá zvyšovat sebedůvěru jednotlivých žáků.

Podle Pavly Petřů – Kickové (1995, s. 14) by mělo každé hodnocení zachovat tři dimenze: „výsledky současné porovnáváme s minulými, porovnání s věcnými nároky předmětu a porovnání se skupinou“. Nejdůležitější a nezbytný způsob hodnocení ovšem je podle Petřů – Kickové: „kladný, pochvalný, pozitivní“.

Kolář, Šikulová (2005, s. 32) ve své knize uvádějí další typy hodnocení, se kterými se můžeme setkat, některé z nich uvádím:

- **Kriteriální hodnocení** (hodnocení absolutního výkonu) – jedná se o hodnocení jednotlivých výkonů odpovídajících tomu, zda byl konkrétní popis výkonu (kritérium výkonu) splněn. Všichni žáci, kteří splňují toto kritérium, budou hodnoceni odpovídající známkou, bez ohledu na to, jakých výsledků dosáhli ostatní (př. testy ve sportu, testy pro získání řidičského průkazu).
- **Diagnostické hodnocení** – překrývá se s formativním hodnocením, speciálně se však zaměřuje na odhalení učebních potíží a problémů žáků.
- **Interní hodnocení** – jedná se o hodnocení prováděné učiteli, kteří ve třídě běžně vyučují jednotlivé předměty.
- **Externí hodnocení** – hodnotící činnosti navrhuji a vyhodnocují osoby mimo školu, vyhodnocení může provést i kmenový učitel a předložit k namátkové kontrole.
- **Neformální hodnocení** – je hodnocení založené na pozorování výkonů, které žáci provádějí jako součást běžných činností ve třídě.
- **Formální hodnocení** – následuje po předchozím upozornění žáků, že bude prováděno. Žák tak má možnost učivo si zopakovat a na hodnocení se připravit.

Jedním z alternativních přístupů k hodnocení je *autentické hodnocení*, kdy se jedná především o zjišťování dovedností a znalostí v daných situacích, které se blíží svou podstatou reálnému životu. Větší pozornost se klade na úkoly, které jsou důležité a využitelné v praktickém životě (např. různé výrobky či jiné praktické činnosti).

Dalším dnes stále více vyhledávaným typem hodnocení je *portfoliové hodnocení* – hodnocení prováděno na základě souboru různých produktů vytvořených samotným žákem a další možné záznamy o žákovi (různé výrobky, písemné práce, sešity, projekty, laboratorní práce, umělecká díla apod.)

Hodnocení, na kterém se podílí samotný žák, se nazývá *autonomní hodnocení*. Tento typ hodnocení umožňuje žákovi učit se sebehodnocení. Žáci sami posuzují svou práci ve škole, píší a zaznamenávají průběh svých výkonů do zpráv či deníků. Důležitým aspektem v tomto typu hodnocení je, že se žák učí, jak být zodpovědný za svou práci ve škole a za své učení.

Dalším typem hodnocení je *mastery learning*, u nás překládané někdy jako *zvládající učení*. (Petty, 1996, s. 346; Průcha, 1997, s. 132). Vychází z přesvědčení, že všichni žáci mohou úspěšně dosáhnout všech cílů, pokud jim bude poskytnut v případě potřeby dostatečný čas na studium, příp. i určitá pomoc.

2.4 Funkce hodnocení

Hodnocení slouží k různým cílům, požadavkům nebo plní různé funkce. Jaké by hodnocení mělo být, aby vyhovovalo požadavkům žáků, rodičů a učitelů?

Slavík (1999) definuje hodnocení jako „*cílené* – je to hodnocení zaměřené ke stanoveným cílům výuky, to znamená, že zřetelně souvisí s požadavky vyučování; *systematické* – je to hodnocení rozrůzněné a přiléhavé, aby co nejlépe pokrylo rozmanité cíle, a zároveň je *ucelené* – všechny jeho podoby si zachovávají vzájemnou souvislost a odpovídají příslušnému vzdělávacímu programu; *efektivní* – je to hodnocení účelné – není ho ani příliš mnoho, ani příliš málo, přináší dostatek údajů o průběhu práce, a zbytečně neruší a neobtěžuje, nevyžaduje nadměrnou námahu od učitele ani od žáků; *informativní* – je to hodnocení obsažné, tj. sděluje a zaznamenává všechno, co je třeba vědět, a je srozumitelné pro žáky i pro jejich rodiče. Podle těchto kritérií, jež spolu navzájem souvisejí a do jisté míry se kryjí, můžeme posuzovat, zda naše snaha co nejlépe hodnotit naše žáky je více méně úspěšná.“

Tuček (1966) uvádí tyto funkce hodnocení:

- funkce diagnostická – rozpoznání vlastností, schopností a sklonů žáků
- funkce prognostická – u školního hodnocení probíhá v omezené míře, školní hodnocení není spolehlivým předobrazem dalšího vývoje

- funkce kontrolní – vyjádření výsledků dosažených žákem při vyučování
- funkce regulační – regulace další činnosti podle výsledků hodnocení
- funkce informační – informace o výsledcích školní práce (rodičům, vedení školy, školským institucím)
- funkce výchovná – hodnocení pěstuje odpovědnost, píli, vytrvalost,...
- funkce motivační – pobídka, motiv pro další činnost

Podobné rozdělení funkcí hodnocení nalezneme i u J. Velikaniče (1973), který hovoří o funkci motivační, kontrolní (informační, regulační), diagnostické (prognostické), výchovné a selektivní.

Na závěr této kapitoly bych ráda uvedla úkoly, které by mělo plnit školní hodnocení podle Ch. Kyriacoa (1996, s. 121):

- Hodnocení má být pro učitele zpětnou vazbou o jeho práci, pomůže odhalit problémy nebo nedorozumění, ke kterým mohlo dojít po nesprávném pochopení učiva a které bude nutné opravit, umožňuje posoudit, jak se podařilo splnit stanovený výukový cíl.

- Hodnocení má poskytovat žákovi zpětnou vazbu o jeho výkonu a o prospěchu, pokroku, jež umožňují žákovi porovnat svůj výkon s očekávaným standardem, informuje ho o úspěších a nedostacích a ukazuje, jak nedostatky odstranit, jak zlepšit svou práci.
- Hodnocení má žáky motivovat. Hodnotící aktivity mohou být pro žáka pobídkou, aby se učil to, co se po něm žádá, pokud chce být úspěšný. Informace o splnění náročného úkolu jsou pro žáka účinným zdrojem motivace.
- Hodnocení slouží jako podklad pro vedení záznamů o prospěchu žáka. Pravidelná hodnocení umožňují učitelům vést si o žákovi záznamy a sledovat jeho pokroky, tyto záznamy pomohou učitelům v plánování práce s podobnými žáky nebo skupinami žáků, pomohou při poznávání individuálních zvláštností žáků. Záznamy lze použít i pro jednání s rodiči.
- Hodnocení umožňuje poskytnout doklady o momentálním prospěchu a dosažené úrovni žáka – je podkladem pro sumativní hodnocení, základem pro vysvědčení.
- Hodnocení umožňuje posoudit připravenost žáka pro další učení.

2.5 „Známkování“

Jak uvádějí Průcha, Walterová a Mareš (1998, s. 224), „známkování je hodnocení vzdělávacích výsledků a chování žáků, vyjádřené kvantitativně hodnotícím stupněm.“

Podle Slavíka (1999, s. 124) jsou známky „číslice, které vyjadřují pořadí. Toto pořadí symbolicky zaznamenává kvalitu žákova školního výkonu ve vztahu k určité školní úloze.“

Podobně Cangelosi (1994, s. 111) považuje známku za „běžný prostředek komunikace mezi učitelem, žáky a jejich rodiči. Ve skutečnosti kromě bodového nebo procentuálního ohodnocení není k dispozici žádný jiný, stejně jednoduchý a stejně informativní prostředek vypovídající o tom, kde se žák podle mínění učitele, popř. podle výsledků nějakého testu v dané chvíli, ve vztahu k určité hodnotě, výkonu nacházel. Každé hodnocení je uspořádání a bezkonkurenčním symbolem pořadí je číslice – nic není jednoduššího.“

Známkování je v našich školách značně převažujícím vyjádřením hodnocení. Problémem ovšem je, že známka je pouze generalizovaná informace. Učitel ve škole nehodnotí jen vědomosti a dovednosti žáků, ale hodnotí také způsob chování, žákovy zájmy, pracovní a mravní návyky, vztahy k předmětu a v neposlední řadě se ve známkách může objevovat i osobní vztah učitele k danému žákovi. Tohle vše se dá číslicí jen těžko postihnout a formulovat.

Někteří psychologové a pedagogové poukazují na negativní vlastnosti známky ve škole:

- Kalbáčová (Praha, 1998) uvádí: „tradiční klasifikace neumožňuje zachytit celý osobnostní a sociální vývoj dítěte. Známkování často vede ke srovnávání dětí a nepostihuje individuální zvláštnosti žáků. Klasifikace tudíž nesplňuje v nových podmínkách svou funkci diagnostickou ani informační.
- Kopřiva (1994, s. 74) uvádí podobnou argumentaci: „známka je krajně zjednodušená a abstraktní forma hodnocení, proto má nízkou informační hodnotu. Zámka neříká skoro nic o tom, co dítě skutečně zvládlo nebo na čem je třeba pracovat. Informuje nás o umístění žáka mezi ostatními žáky, o míře jeho odlišnosti od předepsané normy“.

- Podle Kopřivy (1994) normativní pojetí hodnocení vyjadřované klasifikací vede ve školní praxi k tomu, že nemůžeme vyjádřit individuální odlišnosti.
- Kromě toho v každodenní vyučovací praxi, jak podotýká Amonašvili (1987), zjistíme, že když děti získají za určité konkrétní znalosti, dovednosti a návyky známku, pak už se k nim zřídka kdy vrací, aby si je doplnily, zdokonalily a upřesnily.
- „Sociální význam známky a imperativnost procesu hodnocení pomocí známky přinutily žáky, aby si vytvořili vlastní „tajné“ prostředky pro dosahování žádoucích známek“. (Amonašvili, 1987, s. 24).
- Dále Amonašvili (1987) upozorňuje na to, že se děti již ve třetí třídě začínají učit „jen kvůli známkám“ a že tato tendence sílí každým rokem a následně pak slábne opět až v nejvyšších ročnících.
- Dalším faktem existence známky, jak se domnívá Amonašvili (1987), má neustálý vliv na charakter, intenzitu a zaměřenost učební činnosti žáka v učebních procesech a vyvolává u něho stav úzkosti.
- Podškubková (2003) uvádí hned několik nedostatků známkování :

- Pro žáky základních škol, především na 1. stupni, funguje známka jako symbol motivace, prostředek, po němž následuje odměna poněkud jiného rázu, než je radost z nově získaných poznatků; známka je absolutní informace pro rodiče, děti ji chápou spíše jako cíl snažení a ne reflexi svých znalostí.
- Zámka dostatečně nevypovídá o skutečné kvalitě naučených vědomostí, může být značně zavádějící.
- Pětistupňové známkování má příliš malé rozpětí na to, aby pravdivě rozlišilo možné rozdíly mezi žáky.
- Do jedné známky je nemožné promítnout všechny faktory, které mají vypovídat o vztahu předmět – žák.
- Zámka jako číslo přímo vybízí k tomu, aby se srovnávalo s jiným číslem.
- Různé stupně posuzování u různých učitelů – každý učitel vyhodnotí určitou vědomost jinak, podle vlastního uvážení.
- Pětistupňovému známkování je často vyčítána subjektivita, která leží výhradně v rukách učitele; patří sem i momentální emocionální vyladěnost učitele nebo oblíbenosti konkrétního žáka.

ZŠ Tábořská uveřejnila na internetu článek „Současné přístupy k hodnocení žáků“. Vybrala jsem z něj několik pasáží, vztahujících se ke „známkování“.

Známkování vytváří stres, potlačuje žákovo sebevědomí, neumožňuje sebehodnocení, není nasměrováno k vnitřní odměně - k radosti ze zvládnutého úkolu, ale odklání pozornost žáka k odměně vnější - k získání dobré známky, bez ohledu na trvalost a hloubku osvojených vědomostí.

Současný systém známkování je často náhodný, neprůkazný, žák je ovlivněn strachem, je řízen, ovládán, ba přímo vláčen k „jednotnému“ vnucenému cíli, k získání co nejlepší známky.

Slavík (1999, s. 124) vnímá známku jako klad i zápor zároveň - „dvojka symbolizuje horší výkon než jednička, trojka je lepší hodnocení než čtyřka nebo pětka atd. Žádnou jinou informaci než stanovení pořadí ze známky nezískáme, kdybychom se snažili sebevíc. V tom je její velká slabina, ale zároveň i její síla“.

Je nezbytné uvést také pozitiva tradičního hodnocení:

- „Klasifikační údaje jsou jedním z významných výstupů učitelovy pedagogické činnosti. Představují pedagogicky a společensky významný údaj o žákovi, o stupni jeho rozvoje a o uplatnění jeho dispozice pro plnění požadavků školy“.
(Hrabal, 1988, s. 48)

- Podškubková (2003) se ve své podstatě shoduje s Hrabalem: „v naší zemi je to tradiční způsob hodnocení, na tomto systému jsou následně postavena další přijímací řízení na středních, později na vysokých školách (při přijímacích zkouškách se v určité míře zohledňují známky z předchozích škol, což by při ústním hodnocení způsobovalo potíže)“.
- Kromě toho dále Hrabal (1998) podotýká, že je známka ve škole nesporně významným symbolem úspěchu.
- Podškubková (2003) říká, že je známka pro žáka jasným (ačkoliv relativním) ukazatelem jeho úspěchu v určité dovednosti v daném předmětu.
- Podobně Amonašvili (1987, s. 54): „známky svým způsobem syntetizují motivy učební činnosti a dodávají jí jednoznačnost“.
- Podškubková (2003) dále uvádí jistá pozitiva známkování:
 - tradiční známkování je pro učitele poměrně časově nenáročné, na rozdíl od písemného vyjádření,
 - známky dávají konkrétní hodnotu výkonu žáka, se kterou se dá hlavně při celkovém posouzení všech známek u jedince či třídy pracovat,
 - známky u žáků pozitivně ovlivňují soutěživost a tím zvyšují celkovou motivaci jednotlivců a třídy

ZŠ Tábořská uveřejnila na internetu následující tabulku, která nám demonstruje některé klady a zápory známkování:

Klady a zápory známkování

+	-
- jednoduché zrcadlo pro rodičovskou veřejnost	- nespravedlnost
- mýtus, který motivuje žáky k učení	- stres pro neúspěšné žáky
- vstupní vklad pro přijetí na školu vyššího stupně	- neodráží všechny dovednosti a vědomosti žáka
	- srovnává nesrovnatelné
	- demotivace k učení talentovaných žáků
Úkol hodnocení	
- zhodnotit znalosti a dovednosti žáka za určité období vzhledem k jeho individuálnímu vývoji	
- motivace do dalšího sebevzdělávání	

2.6 Závěrem ke známám

Rozdílné názory pedagogů a psychologů ukazují, že otázka známkování je komplikovaná a nelze ji zanedbávat či ignorovat. Úsudky o klasifikaci jsou někdy příliš jednoznačné, buď jsou vyzdvihovány přesměřiliš jen kladné stránky, a nebo v opačném případě pouze stránky záporné.

Klasifikace je jen jedním z mnoha projevů školního hodnocení, i když v současné době se může zdát, že pojmy hodnocení a známka jsou identickým názvem. Dnes běžně používaná klasifikace je založena především na kontrole a prověřování vědomostí a dovedností žáků. K všestrannému rozvoji žákovy osobnosti je ale třeba více. Učitel by neměl hodnotit a kontrolovat pouze výsledky žákovy práce, ale měl by také brát ohled na to, jak a pomocí čeho žák svých výkonů dosáhl, to znamená, že by si měl učitel všimnout prostředků a činností, které žák používá na cestě za poznáním.

Může nám tohle vše známka ukázat? Jak se mohou známky promítat v budoucím životě žáků? Horší známky mohou žáky handicapovat v tom, že budou mít žáci ztížený přístup k následujícím stupňům vzdělávání. České školy bývají často kritizovány proto, že vyžadují mnohem více faktické znalosti než kreativitu a samostatné myšlení, které se bohužel nemusí promítnout do školních známek.

V budoucnosti pak nastávají situace, kdy vyniknou třeba ti, kteří neměli výborný prospěch. Znamky totiž mnohdy vypovídají především o tom, na kolik je žák schopen plnit požadavky učitele a mnohdy zde hrají roli i vzájemné sympatie. Výborné hodnocení svědčí o tom, že dítě má určité rozumové schopnosti, zároveň ale může reflektovat také to, že učitele neprovokuje zlobením. Do známkování se často promítají i různé hodnoty, které učitel uznává. Například není výjimkou, že lepší známky mají ty děti, které jsou hodné a příliš nevybočují nebo často děti, které se naučí látku nazpaměť z učebnice či ze sešitu než ty děti, které se pokoušejí o volnou reprodukci atd.

Dle mého názoru některé děti chtějí být známkovány a to z následujících důvodů: potřebují vědět, jak zvládají plnění zadaných cílů, dále chtějí vědět, kdo si zaslouží pochvalu či uznání, aby měly motivaci se učit a vzdělávat a v neposlední řadě chtějí zjistit, jak si „stojí“ ve své třídě. Tento názor chci ověřit ve výzkumné části diplomové práce.

2.7 Slovní hodnocení

Jak uvádí Průcha, Walterová a Mareš (1998, s. 224), *slovní hodnocení* žáků je "hodnocení žáků nikoli numerickými stupni (známkami), nýbrž verbálními výroky."

Podobně Dvořáková (1994, s. 12) ve své publikaci uvádí: „slovní hodnocení je konkrétní slovní vyjádření o dosažené úrovni žáka ve vztahu k cíli vyučování a k možnostem žáka“. Jde tedy o kvalitativní vyjádření žákova chování či výkonu v podobě slovního sdělení. Příznivci slovního hodnocení spatřují výhody nejen v informovanosti žáka a tím k napomáhání formaci žáka, ale také i v tom, že „zahrnuje postoje žáků, jejich úsilí a snahu, a tím umožňuje i postižení tzv. skrytého učiva.“ To znamená, že slovní hodnocení může žáky lépe motivovat, protože má vyšší informační význam. (Solfronk, 1996, s. 30)

Slovní hodnocení plní informační a diagnostickou funkci, protože umožňuje posuzování žáka „v jeho vlastním vývoji, ve vztahu k minulosti i s naznačením dalších možností vývoje, event. překonání nedostatků“ . (Dvořáková, 1994, s. 12)

Základní výhody průběžného slovního hodnocení jsou v tom, že nestresují žáka při konkrétním neúspěchu, ale ukazují, čeho již žák dosáhl, co již zvládnul a ukazují cestu, jak by mohl žák zlepšit svůj výkon.

Další výhodou slovního hodnocení oproti známkování spočívá v dialogické formě – „obrací se na žáka jako na partnera v rozhovoru, kterému sděluje, co se učiteli na práci líbí víc a co méně“. (V praxi i teorii se ale setkáváme i se slovním hodnocením psaném v 3. osobě - viz. příklad níže). Důležitou roli zde hraje motivační a morální aspekt – odpovídá dialogickému a partnerskému pojetí výuky. (Slavík, 1994, s. 30)

Teoretici i učitelé přikládají slovnímu hodnocení řadu pozitiv:

- „Slovní hodnocení lépe postihuje dosaženou úroveň schopností, dovedností a vědomostí, hodnotí vždy ve vztahu k předcházejícímu vlastnímu výkonu dítěte“. (Kalbáčová, 1998, s. 69)
- Také Kopřiva (1994, s. 75; podobně Rýdl, 2004) říká, že slovní hodnocení není pouhé konstatování výsledku, nýbrž může konkrétně říci, co už žák zná, může ukázat na mezery, které vidíme, doporučit, co je třeba zopakovat a naznačit další vývoj a pokud je třeba i cestu nápravy.
- Podle Pola (1994) slovní hodnocení přispívá k poklesům problémů v chování, ke zvýšení motivace mezi slabými žáky a k vylepšení atmosféry ve třídě. (přeložila Martina Zedníková)

- „Slovní hodnocení lepe postihuje individuální zvláštnosti dětí, posiluje schopnost vzájemné pomoci a napomáhá rozvíjet kladné vlastnosti jedince. Žáci jsou více podněcováni k aktivitě, samostatnosti, důraz je kladen především na rozvoj odpovědnosti“. (Kalbáčová, 1998, s. 69)
- Stejně tak Kolář, Šikulová (2005) zmiňují, že díky široké rozmanitosti slovního hodnocení, se můžeme přiblížit individualitě žáka.
- „Slovní hodnocení informuje a tím napomáhá k formaci žáka, k poznání konkrétních nedostatků“.
- Dalším pozitivem slovního hodnocení shledává Kalbáčová (1998, s. 69) v tom, že se rodiče „mají možnost blíže seznámit s hodnocením svého dítěte a vyjádřit se k němu. Stane se pro ně pochopitelné, více srozumitelné a dojde ke zkvalitnění celého výchovně vzdělávacího procesu, zvýší se zájem rodičů o školu.“

Slovní hodnocení nepomáhá popisovat pouze výkon žáka, ale vystihuje také proces učení, současně se nezabývá jen rozumovým procesem, ale rozvojem celé osobnosti, vystihuje sociální vztahy v kolektivu a také míru spolupráce.

Ukázky slovního hodnocení na 1. stupni ZŠ

1) Příklad dialogické formy slovního hodnocení podle Koláře a Šikulové, 2005, s. 147

„Milá Evičko, v prvním pololetí jsi byla velmi úspěšná a já věřím, že stejně lehce ti to půjde i v pololetí druhém. Chválím tě za úhledné a pravidelné písmo. Patříš k nejlepším „písařům“ ve třídě a byla jsi první, která začala psát perem. Dokážeš být velmi pozorná a soustředit se na práci, proto také velmi málo chybuješ. Mám radost z toho, jak pěkně čteš. Také skládání slov z písmen a slabik ti jde velice dobře. V matematice pracuješ rychle a samostatně. Moc se mi líbí, jak maluješ. Evičko, jsem velice spokojená s tvým chováním, umíš se správně chovat i ke svým spolužákům i k dospělým. Do dalšího pololetí ti přeji hodně úspěchů“.

(přeložila Martina Zedníková)

S výše uvedeným vzorem slovního hodnocení bych si dovolila polemizovat, protože například výroky „umíš se správně chovat“, „patříš k nejlepším písařům“ jsou posuzující a mohou demotivovat ostatní žáky. Nejsou to jasné a zřetelné formulace a neměli bychom zapomínat i na to, že hodnotíme výkon, úkol a ne charakter a povahu žáka (viz. Schimunek 1994 níže).

2) Příklady slovního hodnocení, který je psaný ve třetí osobě podle Dickinse a Germaine, 1992, s. 120,

Maruščino sebevědomí v mluvení se od té doby, co ji znám, velmi zlepšilo. Je více ochotna sdělovat své názory, především při aktivitách v malých skupinkách, oproti minulým sklonům k opisování od druhých. Je dobrým posluchačem a velmi ráda poslouchá příběhy. Je vždy schopna říct příběh vlastními slovy. Marie umí uspořádat své myšlenky a používá správnou slovní zásobu.

(přeložila Martina Zedníková)

3) Další příklad slovního hodnocení podle Dickinse a Germaine, 1992, s. 121

Její čtení se velmi zlepšilo. Je nadšená z možnosti čtení svému bratrovi – on ji občas musí pomoci s některými slovy, ale těší ji, že mu může už číst tak dobře, že on dává pozor. Její spelování se taky zlepšilo a to proto, že v něm našla zálibu.

(přeložila Martina Zedníková)

Pedagogové také upozorňují na některé problémy či negativa, které se mohou ve slovním hodnocení vyskytovat:

- Kolář, Šikulová (2005) ve své publikaci „Hodnocení žáků“ uvádějí hned několik příkladů:
 - I při slovním hodnocení může docházet k podobným chybám jako při hodnocení známkami.
 - Slovní hodnocení může vyvolávat nebezpečí určitého schématického typizování („nálepkování“) žáků.
 - Učitelé nevědí, jak stanovit kvalifikovaně pedagogickou diagnózu, proto je slovní hodnocení pro řadu učitelů až neúměrným požadavkem.
 - Slovní hodnocení je časově značně náročné, proto zde existuje nebezpečí, že učitel časem sklouzne k používání hodnotících schémat a klišé.
- Stejně tak se vyjadřuje i Pol (1994): Slovní hodnocení představuje více práce pro učitele, zvláště pokud jde o zprávy o jednotlivých žácích. Ne všichni učitelé jsou dostatečně připraveni na další pracovní zatížení. (přeložila Martina Zedníková)
 - Často není jasné, komu jsou zprávy o hodnocení určeny. Rodiče nemusí vždy dobře a jednoznačně rozumět formulacím učitelů.
 - Slovní hodnocení nevytváří možnost porovnávat výkony různých žáků.

- Novotný (2003) slovnímu hodnocení vytýká subjektivitu, (tedy to samé, co někteří vyčítají známkování – viz výše) která spočívá především v rukou učitele - například momentální nálada učitele či oblíbenost konkrétních žáků.

Ve školách se slovní hodnocení velice hojně vyskytuje. Od úplně nejběžněji používaných slovních hodnocení jako „ano, správně, dobře, špatně, chyba“ atd., až po rozsáhlý rozbor žákova výkonu či práce celé třídy.

Slovní hodnocení se tedy vyskytuje a uplatňuje v různých formách, podle Dvořákové (1994, s. 11-16):

průběžné slovní hodnocení se uplatňuje:

- ústně – probíhá během vyučování, kde hodnotí nejen učitel, ale i žáci, dále na třídních schůzkách, na kterých mnohdy nechybí žáci, případně na konzultacích
- písemně – do notýsků, záznamníků (kde píšou i děti), knih vyrobených dětmi
- představením konkrétního výsledku práce dětí: děti přinesou domů místo známky svou práci, ve škole ve dnech otevřených dveří atd.

slovní hodnocení závěrečné se uplatňuje:

- písemně ve formě vysvědčení
- obsahuje výsledky žáka v předmětech, v chování, zapojení do práce, vlastnosti žáka, vyjádření o způsobilosti postupu do vyšších ročníků, vývoj, zhodnocení snahy, cestu nápravy a dalšího rozvoje
- hodnocení není nekritické, vyjadřuje však úctu k osobnosti žáka
- jeho úkolem je získání co nejširší spolupráce

Je jistě mnoho forem kvalitního slovního hodnocení, záleží jen na konkrétních podmínkách a citlivém vnímání a uvážení každého vyučujícího.

Mnoho učitelů, kteří se otázkou slovního hodnocení zabývají, si mnohdy chybně vyloží funkci slovního hodnocení a často nevědomě zaměňují slovní hodnocení za jiný způsob klasifikace.

Dvořáková mezi záměry neplnící funkci slovního hodnocení řadí například:

- slovní opis klasifikace, např. výborně, velmi dobře...
- skrytou formu klasifikace, bodování, přiřazování ke škálám, výsledky soutěží
- formální, obecné hodnocení typu:
...látku celkem zvládl...

...s tvou prací jsem docela spokojena...apod.

Schimunek (1994) při formulování slovního hodnocení doporučuje:

- na začátku hodnocení je nezbytně nutné nejdříve uvést žákovy úspěchy a až následně zmínit nedostatky, problémy a neúspěchy,
- pokaždé ukázat cestu, co má žák udělat, aby se zlepšil, aby se naučil to, co mu zatím dělalo potíže,
- vyjadřovat se popisně (učitel popisuje situace, chování, výsledek; soustředí se na cíle, úkoly, okolnosti, situace, atd.)
- vyvarovat se vyjadřování posuzujícím způsobem – například nepoužívat „nálepkování“ žáků (šikovný, pomalý čtenář, bystrý počtář...), protože to může u žáků vyvolávat ohrožení, neochotu zapojovat se do vyučování,
- používat jasné a zřetelné formulace – aby hodnocení plnilo řádně funkci informativní (přídavná jména jako špatný, lepší, dobrý, sama o sobě toho moc nevyovídají),
- mít na zřeteli, že vždy hodnotíme práci, výkon, úkol, činnost, chování ale nikdy ne osobnost žáka,
- hodnocení, aby mělo funkci motivační, musí být vždy pozitivně laděné,
- nepoužívat sarkasmus či ironii

2.8 Závěrem ke slovnímu hodnocení

Slovní hodnocení je vyjádření o tom, čeho již žák dosáhl vzhledem k cílům a možnostem ve vyučování. Aby ovšem slovní hodnocení plnilo svůj význam, musí být pro žáka i jeho rodiče srozumitelné a jasné. Pokud se formuluje podle jistých pravidel, plní toto hodnocení tři základní funkce – informační (žák: co už umím, co musím zlepšit apod. učitel: co už jsem naučil, k čemu se musím vrátit apod.), diagnostickou (ukazuje proces učení, dosaženou fázi) a motivační. Tento způsob hodnocení je zcela odlišný od našich zažitých zvyklostí, proto je velmi obtížné se s ním ztotožnit, jak pro učitele, tak i pro rodiče.

Spilková (1993) upozorňuje na velice podstatnou myšlenku. Říká, že slovní hodnocení bude úspěšné tehdy, pokud dojde k celkové změně výukového systému. Má tím na mysli např. „nedržení“ se striktně používání učebnic, změnu v přístupu a vztahu k dítěti, dále vytvoření příznivé atmosféry ve třídě, upravení cílů vyučování atd.) – „Hodnocení žáků je jen jedna součást celkového pojetí vyučování. Vyučování je třeba důsledně chápat jako složitý systém, v němž spolu jednotlivé prvky (cíle a obsah vyučování, vztah učitel a žák, metody a organizace vyučování, způsob hodnocení a motivace, vztah škola a rodina, apod.) navzájem úzce souvisejí.

Nelze izolovat jeden prvek a nahradit ho jiným bez změn celého systému. Nelze zásadně změnit způsob hodnocení (např. odstranit známky) bez vazeb na změnu celkového pojetí vyučování (změny přístupu k dítěti, vzájemné komunikace, atmosféře při vyučování, apod.).“

2.9 Známkovat či hodnotit slovně

Známkovat či hodnotit slovně? To je jedním ze stále se opakujících a nevyčerpatelných témat našeho školství. Výrazně se toto téma začalo objevovat především v době, kdy byla zahájena transformace českého školského systému. Začaly se objevovat názory, že známkování má neblahý účinek na psychiku dětí. Hlavními argumenty proti známkování byly strach, stres a úzkost ze školy, psychické napětí žáků a následně pak snižování výkonu ve škole, potlačování sebevědomí, nesměřování k vnitřní odměně – k radosti ze zvládnutého úkolu, odklánění pozornosti žáka k odměně vnější – k získání dobré známky, bez ohledu na trvalost a hloubku osvojených vědomostí, vytváření odmítavého postoje k sobě, ke škole a ke vzdělání vůbec.

2.10 Závěr teoretické části

Zda klasifikace nebo slovní hodnocení, je otázkou pro všechny, jak pro pedagogy a psychology, tak pro samotné žáky, jejich rodiče, učitele i pro vedení škol. Tato volba probíhá na školách zcela individuálně a je ovlivněna mnoha vnějšími faktory (ekonomickými podmínkami, sociálním prostředím ve škole, osobností ředitele, učitelů...) a vnitřními faktory (přístup k žákovi a jeho potřebám, cíli procesů učení..).

Z materiálů, které jsem měla k dispozici, jsem vyčetla řadu kladů, tak i záporů (které jsou vždy shrnuty v závěru obou kapitol) obou způsobů hodnocení. Je velmi těžké posoudit, který z nich je pro žáky, učitele a rodiče „lepší“.

Učitelé jsou si určitě vědomi toho, že žádné hodnocení, ať to jsou známky, slovní hodnocení či jakékoli jiné hodnocení, není a ani nemůže být stoprocentně spravedlivé a objektivní. Mají určitě nejlepší vůli ohodnotit žáky tak, aby je nepoškodili a často je to pro ně velmi nepříjemné, protože známka na vysvědčení má pouze 5 stupňů. Je těžké vše, co o dětech vědí, vložit do konkrétní známky.

A jaký dopad to má na samotné žáky? Pro mnohé jistě znamená známkování stres, nervozita, ale na druhou stranu určitá motivace a jistota.

Některé školy hodnotí děti slovním hodnocením. Potíž je v tom, že někteří učitelé se slovního hodnocení někdy bojí nebo mu nedůvěřují z různých důvodů (neví přesně jak ho používat, zabírá více času atd.).

Stále mnoho rodičů o slovní hodnocení nemá zájem a trvá na klasických známkách.

Důležité však je, aby dětem a jejich rodičům hodnocení něco řeklo a aby učitelé, žáci i rodiče věděli, jakým způsobem je možné dosavadní práci a výsledky stále zlepšovat a zdokonalovat.

Učitel by měl vždy využívat kladných stránek jakéhokoliv hodnocení a měl by ho vždy nasměrovat tak, aby bylo použito ve prospěch optimálního rozvoje žáka. Hodnocení musí být chápáno jako rada a pomoc učitele žákovi.

3 Empirická část

3.1 Cíle empirické části

Empirickou část rozdělují na dvě části. Cílem první části je nahlédnutí do reality soudobého hodnocení žáků na prvním stupni ZŠ, především srovnání klasifikace a slovního hodnocení. Výzkum má poodhalit výhody a nevýhody těchto forem hodnocení z hlediska žáků, rodičů a učitelů.

3.2 Metody výzkumu

Ve své diplomové práci jsem uplatnila dvě metody. V teoretické části byla použita metoda teoretické analýzy odborné literatury.

V empirické části to byla metoda dotazníkového šetření. Zjišťovala jsem údaje o žácích, o rodičích a o učitelích. Zajímaly mě jejich postoje, názory a zkušenosti.

Sestavila jsem 2 druhy anonymních dotazníků v papírové formě. Jeden druh se týkal tříd s tradičním hodnocením (známkováním) a druhý byl určen třídám, kde se slovně hodnotí. Oba druhy obsahují dotazníky určené žákovi, učiteli a rodiči. Cílem mých dotazníků bylo prozkoumat realitu soudobého hodnocení žáků na 1. stupni ZŠ s porovnáním klasifikace se slovním hodnocením. Výzkum měl odhalit výhody a nevýhody těchto forem hodnocení z pohledu učitelů, žáků a rodičů.

Průběh dotazníkového šetření jsem rozdělila do dvou fází. – První fáze byla uskutečněna na školách ZŠ Norbertov v Praze, na ZŠ s rozšířenou výukou angličtiny Pod Marjánkou v Praze, a na ZŠ Kosmonautů v Ostravě. Výzkum zjišťoval reakce dětí z 3., 4. a z 5. ročníků na jednotlivé známky včetně jejich pocitů, dále názory a postoje rodičů a učitelů na hodnocení. Konkrétní průběh a vyhodnocení dotazníků je popsán v kapitole 3. 3.

Fáze druhá byla uskutečněna na ZŠ Londýnská v Praze, na ZŠ Mladenova v Modřanech také v Praze a na Waldorfské škole v Ostravě. Průzkum se opět zabýval reakcí dětí z 2., 3. a 5. ročníku, jejich rodičů a příslušných učitelů na používané slovní hodnocení. Konkrétní průběh a vyhodnocení dotazníků je taktéž popsán v kapitole 3. 3.

Výhodou dotazníkového šetření bylo nesporně rychlé a ekonomické shromáždění dat od většího počtu respondentů.

Z hlediska formy požadované odpovědi se v dotaznících jednalo o otevřené a i uzavřené položky. U uzavřených položek bylo možné dát jen jednu odpověď, kdy respondenti zakroužkovali jednu odpověď z uvedeného výběru a otevřených položek byli respondenti vyzváni k odpovědi dle svého názoru.

Dotazníky jsou pro příslušné příjemce v podstatě stejné. Ptají se na klady a zápory používaného hodnocení a na názor, co si myslí o druhém způsobu hodnocení.

Dotazníky jsou přiloženy k diplomové práci (viz Přílohy). Nejdříve jsou připojeny přílohy nevyplněných dotazníků a následně ukázky dotazníků vyplněných.

3.3 Průběh výzkumu

Dotazník v tradičně hodnocené třídě

Dotazník byl zadán 26 dětem (z 5. ročníků) ze základní školy Norbertov v Praze, 21 dětem (ze 3. ročníku) ze základní školy Pod Marjánkou v Praze a 20 dětem (ze 4. ročníku) ze základní školy Kosmonautů v Ostravě.

Vyhodnocení dotazníků v tradičně hodnocené třídě

Dotazník pro žáky

Vyhodnocení dotazníků nebylo snadné, protože dotazník obsahuje nejen škálu možností, ale také možnost dětem psát odpovědi dle vlastního uvážení, za účelem získání jejich skutečných názorů.

V dotaznících některé děti uváděly více možností.

Jaký pocit v tobě vyvolá známka:

Jednička		počet dětí
a)	mám velkou radost	30
b)	udělám velkou radost rodičům	21
c)	dodá mi to větší sebedůvěru	15
d)	je mi to jedno	3
e)	přivede mě to do rozpaků	-

Dvojka		počet dětí
a)	mám velkou radost	16
b)	udělám velkou radost rodičům	17
c)	dodá mi to větší sebedůvěru	14
d)	je mi to jedno	12
e)	přivede mě to do rozpaků	9

Trojka		počet dětí
a)	mám velkou radost	-
b)	udělám velkou radost rodičům	3
c)	dodá mi to větší sebedůvěru	11
d)	je mi to jedno	17
e)	přivede mě to do rozpaků	37

Čtyřka		počet dětí
a)	mám velkou radost	3
b)	udělám velkou radost rodičům	-
c)	dodá mi to větší sebedůvěru	7
d)	je mi to jedno	9
e)	přivede mě to do rozpaků	48

Pětka		počet dětí
a)	mám velkou radost	3
b)	udělám velkou radost rodičům	-
c)	dodá mi to větší sebedůvěru	5
d)	je mi to jedno	7
e)	přivede mě to do rozpaků	52

Dostáváš rád známky? Ano – ne, proč?

	počet dětí
ano	38
ne	29

Cituji některé důvody dětí, které odpověděly „**ano**“, např.:

„když dostanu známku (1) vím že už to umím. Když dostanu (3,4,5) tak vím že se to musím pořádně naučit.“

„ale jen jedničku a dvojku“

„můžu dostávat jedničky to se líbí mým rodičům ale mohu dostávat také horší známky a to se jim už moc nelíbí“

„ano dostávám. Jsem ráda když dostanu dobrou známku, když dostanu špatnou svět se nezbortí. Jsou i horší věci než špatná známka.“

„Jedině když jsou do dvojky. Protože když mám známku do dvojky tak udělá radost. Naopak když dostanu od trojky víš tak mi připadá že jsem úplně blbá.“

„Abych mohla dostat něco na vysvědčení.“

„protože za dobré známky mě máma pochválí a mám dobré vysvědčení“

„protože budu vědět, jestli se mám víc učit“

„protože vím jak natom jsem“

„protože podle známek mám vysvědčení a budoucnost a taky známky můžou být dobré“

Cituji některé důvody dětí, které odpověděly „**ne**“, např.:

„když dostanu (3,4,5) vím že se na mně rodiče budou zlobit. A to já vždycky spanikařím a nevím co mám dělat. (Každý přece dostane někdy špatnou známku ne?)“

„když dostanu trojku a čtyřku a pětku jsem zničená“

„jsou na nic!“

„moc ne protože dostávám většinou horší známky“

„ještě nevím, co dostanu“

„protože mi rodiče vynadají a mě mrzí i ta poznámka i to, že jsem zklamala rodiče“

„dostávám samé jedničky a už mě to nebaví“

Máš strach ze špatných známek?

	počet dětí
ano	48
ne	15
je mi to jedno	4

Proč chceš mít dobrou známku?

	počet dětí
kvůli rodičům	24
kvůli sobě	37
z důvodu postavení mezi spolužáky	3
chci být nejlepší	4

Chválí tě rodiče za práci ve škole? Jestli ano, za co a jak?

	počet dětí
ano	49
ne	-
ani ano, ani ne	20

Cituji některé důvody dětí, které odpověděly „**ano**“, např.:

„když třeba dostanu 1* z matiky, protože to mi moc nejde, i když jsem na vysvědčení měla 1“

„jenom mě pochvální“

„někdy ano, ale u nás je to běžný a moc mě nechvální“

„za dobré známky a snahu“

„za jedničku většinou slovně“

„za jedničku mi dají desetikorunu“

„za to že hezky pracuju a říkají, že jsem jejich šikovná kočička“

„třeba že jsem dostala jedničku nebo dvojku“

„většinou ano když se mi něco dobře povede“

„hlavně za matiku. Daj mi peníze“

Trestají tě rodiče za práci ve škole? Jestli ano, za co a jak?

	počet dětí
ano	18
ne	36
ani ano, ani ne	15

Cituji některé důvody dětí, které odpověděly „**ano**“, např.:

„za špatnou známku mi dají Diktát a příklady na víc“

„jenom na mě křičej kvůli známkám“

„nemůžu jít třeba do knihovny“

„nesmím se dívat na televizi nebo hrát hry na počítači“
 „třeba mi vynadají nebo dostanu facku třeba za to, že píšu ošklivě nebo mám chyby v diktátě nebo z testů, když je mám hodně s chybami.“
 „mám zákaz jít ven.“
 „něco mi zakáže a někdy po mě i řve...“

Cituji některé důvody dětí, které odpověděly „**ne**“, např.:

„ale musím se pořád učit“
 „když dostanu špatnou známku rodiče říkají, že se to stane, ale prý aby se to stále neopakovalo“

Cituji některé důvody dětí, které vybraly možnost „**ani ano, ani ne**“, např.:

„za dvojku facka, za trojku pořádný řev doma, za čtyřku dvě facky a za pětku tři facky“
 „za matiku daj mi facku“
 „ani moc ne ale když dostanu 5 rodiče se hodně zlobí“

Chtěl bys chodit do školy, kde nejsou známky? Ano – ne, proč ?

	počet dětí
ano	20
ne	47

Cituji některé důvody dětí, které odpověděly „**ano**“, např.:
 „ano i ne, co třeba kdybych dostala 1 a nevěděla bych to?“

Cituji některé důvody dětí, které odpověděly „**ne**“, např.:

„to by byla zas nuda“

„protože bych nevěděla jak na tom sem“

„protože bychom se nic nenaučily“

„protože bych nevěděla jestli se mám zlepšit“

„protože bych ni nemusel dělat a nic by jsem nevěděl“

„protože to bych nevěděla jestli jsem hloupá, či chytrá“

„protože bych nevěděl jestli jsem dobrý nebo špatný“

Cituji některé děti, např.:

Co si myslíš, že je lepší? Případně, co by tě více motivovalo (navnadilo) a miň zraňovalo?

	počet dětí
zařazení mezi jedničkaře, dvojkaře, trojkaře, čtyřkaře, pětkaře	11
pořadí ve třídě (být první, druhý, třetí... → být nejlepší, nejhorší)	5
slovní hodnocení (věty typu: „...Míša dosahuje celkově velmi pěkných výsledků. V matematice hbitě a bezpečně počítá v první desítce, správně řeší slovní úlohy, sama je i tvoří...její pracovní tempo je vyrovnané a poměrně rychlé. Dovede soustředěně pracovat i v kolektivu, nedá se snadno vyrušit...“)	24
kombinace známky a slovního hodnocení	27

Bavíš se s rodiči o tvých výsledcích ve škole?

	počet dětí
ano	24
někdy	35
ne	8

Jak se rodiče zajímají o tvé výsledky ve škole?

Citují některé děti, např.:

- „maminka se o mé známky zajímá často. (Každý den). Jsem spokojená, aspoň nemusím nic tajit.“

„dovídají se ho na třídní schůzce nebo když paní učitelka zavolá.“

„o demne a od učitelky“

„mamka se mě skoro každé odpoledne ptá jaké mám známky a pokud nějaké mám řeknu jí to“

„vždy jí to řeknu a ona mi řekne, že bys me měli třeba udělat referát.“

„my si o škole moc nepovídáme. Moji rodiče mě respektují a ví, že se o školu moc nezajímám, že se učím docela dobře a učení pro mě není nejdůležitější.“

„u nás to hodně záleží jaká je to známka, když je to trojka a víš tak se máma hodně zajímá, když je to jednička tak středně, když je to dvojka tak skoro vůbec“

Jak často se tvůj prospěch rodiče dovídají?

Citují některé děti, např.:

„každý den se něco o mě dovídají“

„ne moc často“

„jednou týdně“

„někdy je to zajímavá a někdy ne“

„vždycky když dostanu známku“

Shrnutí výsledků dotazníkového šetření mezi žáky v tradičně hodnocených třídách

Z vyhodnocení dotazníků vyplývá, že většina žáků, bez jakýchkoliv rozdílů by raději dostávala známku nejlepší. Jednička v nich vyvolává velkou radost, dodává jim sebedůvěru a mnoho dětí chce dostat dobrou známku, protože ví, že to působí i kladně na jejich rodiče.

Děti, které mají výborný prospěch a náhodou dostanou známky 3,4,5 vědí, že se řádně nepřipravily. Některé děti, které výborný prospěch nemají, mívají při hodnocení známkami obavu ze zklamání svých rodičů a také to psychicky ne příliš dobře snášejí.

Mnoho žáků má strach či obavu ze známek. Některé děti uvedly, že mají strach především kvůli rodičům, neboť jsou jimi občas trestáni. Tresty bývají různé např. zákazy chození ven, dívání se na televizi, hraní počítačových her nebo zákaz chození do knihovny(!), vyskytují se i tresty fyzické, ale také „tresty“ typu zadávání úkolů, týkající se častějšího procvičování určité problematiky.

Na druhé straně je nutno říci, že rodiče své děti za dobrou známku pochválí dobrým slovem, ale také penězi.

Některé děti by raději uvítaly, kdyby je paní učitelka hodnotila slovně, ale více dětí je spokojena s tím, že dostávají známky, protože díky známkám ví, „jak na tom jsou“, nebo ví, „že jsou dobří či špatní“(!).

Dle vyjádření žáků týkajícího se zájmu rodičů o jejich výsledky ve škole, je alarmující, že jejich rodiče se o ně zajímají pouze „někdy“. Důvody jsou různé, například: rodič svým ratolestem důvěřuje, může mít náročné zaměstnání anebo někteří rodiče se vůbec nezajímají o to, co jejich dítě dělá.

Z uvedených odpovědí často vyplývá, že se rodiče zajímají pouze o známky dětí, ale nezajímá je, co jejich dítě zná, umí a jak se ve škole chová.

Dotazník byl zadán 5 učitelům/učitelkám ze ZŠ Norbertov v Praze, 4 učitelům/učitelkám ze ZŠ Pod Marjánkou v Praze a 3 učitelům/učitelkám ze ZŠ Kosmonautů v Ostravě. Vyhodnocování dotazníků nebylo jednoduché, protože převážná část dotazníku vybízí učitele, aby se rozepisovali, a proto uvedu vždy vybrané odpovědi.

Kdyby se u vás známkování zrušilo, kdo myslíte, že by známku nejvíce postrádal?

„žáci a rodiče“

„určitě já, jsem na ně příliš zvyklá“

„samotné děti i řada rodičů. Často jsem se setkal s tím, že žák, který byl na vysvědčení hodnocen slovně, vyžadoval informaci, jaké známce to odpovídá“

„žáci (motivace, informace, porovnání s ostatními) i rodiče (informace + kontrola)“

Říká se, že špatné známky mohou děti stresovat a přestat motivovat, co si o tom myslíte?

„Špatnou známku 3, 4, 5 špatně snáší každý. Z 1 se každý rájuje.“

„Pokud se frekvence špatných známek zvýší, přestávají si žáci se slabým sebevědomím, či zodpovědní žáci věřit, i když umí a v dalším písemném testu, či diktátu očekávají, že se jim nezdaří. A to má samozřejmě vliv na jejich psychiku, která je ve stresu. Je-li žák pod vlivem stresu, vždy to sníží jeho kvalitu i kvantitu výkonu.“

„Záleží to i od rodičů. Špatné známky by neměly děti stresovat a učitel by měl dát příležitost si špatnou známku opravit.“

„Stresovat jistě mohou, motivace myslím zůstává. Doporučoval bych větší soudnost i od rodičů, kteří často vidí pouze ty špatné známky, ale za pěknou své dítě pochválit neumí.“

„Jistě. Je-li celá řada, asi se dostaví pocit, „že to nemá cenu.“

„Dobré známky zvyšují sebevědomí, dítě má konkrétní ohodnocení práce – známky děti mají rády. Neúspěch každého člověka stresuje – dítě též.“

„Dítě potřebuje znát své ohodnocení jak kladné, tak i záporné. Nemá smysl hodnotit pouze kladně. U neúspěšných žáků je pak řešením snížit náročnost úkolů a dávat příležitost vyniknout tam, kde jsou jejich schopnosti lepší.“

Kolik dětí podle vás ve třídě známku špatně snáší?

„3“

„85%“

„špatnou? Všichni, každý po svém.“

„odhaduji 1/3 – hodně je to závislé na postojích rodičů“

„špatnou známku 3, 4, 5 špatně snáší každý. Z 1 se každý raduje.“

Vyhovuje vám, jako osobě, způsob hodnocení který používáte?

	počet respondentů
ano	8
ne	4

Cituji:

„výchovy bych nehodnotila známkou (je to nesmyslné)“

„výchovy bych hodnotila pouze ústně“

Pokud ne, v čem vám to nevyhovuje?“

	počet respondentů
je to neosobní	-
malá informovanost pro žáka a rodiče	1
chybí motivace pro žáka	1
je to více zraňující	2

Přemýšleli jste někdy, že byste hodnotili slovně?

	počet respondentů
ano („zejména u výchovných předmětů“)	10
ne	2

Co si o tomto způsobu hodnocení myslíte?

„Tato metoda by byla vhodná pouze pro děti s poruchami učení, chování, LMD, poruchy intelektu a nebo individuálním přístupem pro některé žáky bez běžných poruch, ale třeba dítě sociálně introvertní s nízkým sebevědomím, aby bylo pro vyšší ročníky motivováno a rádo a bez stresu chodilo do školy.“

„Tohle hodnocení nedostatečně motivuje děti. Mělo by se používat jenom u dětí se spec. potřebami/poruchami.“

„Jsem přesvědčen, že slovně by měli být žáci hodnoceni ve výchovných předmětech, v závažných případech poruch učení možno i v ostatních předmětech. Děti si většinou přejí vědět, na čem jsou. To slovní hodnocení např. ČJ, M apod. většinou neplní.“

„Je pro učitele určitě náročnější. A ani slovy se nedá přesně vystihnout celá šíře hodnocení, kterou skrývá známka.“

„Je velice náročná pro učitele – „slovíčkaření“.

„zdlouhavé, pro učitele vyčerpávající, čas!“, „okamžité hodnocení (zejména u malých dětí) je efektivnější – slovně hodnotit vzápětí“

„Je vhodná pro výchovy – pracovní činnosti. Matematiku a jazyky bych dále klasifikovala.“

Co si myslíte, při jakém způsobu hodnocení by více fungovala spolupráce mezi školou, dětmi a rodiči? A proč?

	počet respondentů
když se bude známkovat	3
když se bude slovně hodnotit („u žáků se závažnými poruchami učení“)	2
nezáleží na způsobu hodnocení	7

„Když bude učitel žáka hodnotit slovně, nemůže si dovolit hodnotit ho objektivně, protože může zranit jak dítě, tak i rodiče.“

„Rodiče chtějí vědět na jakém žebříčku známek ve srovnání s jejich vrstevníky jejich dítě stojí, i když nejsou zejména se špatnými známkami spokojeni, přesto rodiče svou autoritou dítě donutí, aby se zlepšilo. Rovněž děti potřebují být srovnávány mezi sebou, protože to podporuje jejich soutěživost a konkurenci (zdravou) mezi sebou. Pro učitele je však pětistupňová stupnice velmi neobjektivní, a pro žáky zraňující a stresující. Ideální by byly časové intervaly, třeba 1 měsíc, kdy by učitel látku vytvořil, procvičoval a s žáky upevňoval a pak by teprve žáci ve zkušebním termínu byli hodnoceni a konali prověřovací zkoušky, které by při neúspěchu mohli opakovat. Byla by to příprava na střední a vysoké školy, ale takovýto způsob by byl vhodný až tak od 5. třídy. Rodiče by měli pro své děti větší motivaci, protože by si vždy přáli, aby uspěly děti hned při prvním testu. Hodnocení pololetního vysvědčení nenutí rodiče k systematickému a pravidelnému působení na své děti.“

„Spolupráce je o lidech, nikoliv o způsobu hodnocení.“

„Každého budeme chválit, tj. motivovat pozitivně, bude to těšit děti i rodiče. Ale rodičům chybí objektivní porovnání s ostatními.“

„Myslím, že na způsobu hodnocení žáků není závislá spolupráce mezi školou, dětmi a rodiči. Zde hrají roli jiná hlediska (osobní vztahy, důvěra, aktivity školy...).“

„Spolupráce s rodinou nemusí být závislá na způsobu hodnocení.“

Shrnutí výsledků dotazníkového šetření mezi učiteli v tradičně hodnocených třídách

Z uvedených názorů učitelů vyplynulo, že známkují proto, že jsou na tento způsob hodnocení zvyklí nejen oni, ale i děti a rodiče.

Dále se učitelé shodují v tom, že pokud děti dostávají pravidelně horší známky, může to v nich vyvolávat stres, ztrátu sebevědomí, a následně nezájem o školu. Naopak ovšem, pokud jsou děti úspěšné a dostávají jedničky, to přispívá k jejich sebedůvěře (všechny děti ale jedničky nedostávají). Rodiče často děti trestají za špatné známky, ale pochválit je za ty dobré mnohdy zapomínají.

Učitelé v tradičně hodnocených třídách by dali většinou přednost hodnotit slovně děti s poruchami učení a chování a dále ve výchovných předmětech. V ostatních předmětech chtějí nadále známkovat, protože jak z uvedených výpovědí vyplývá, slovní hodnocení je pro ně příliš zdouhavé, vyčerpávající a náročné na čas.

V této souvislosti bych chtěla uvést jeden zajímavý názor, kdy učitel ve třídě s tradičním hodnocením uvedl, že si myslí, že by si nemohl dovolit hodnotit žáka objektivně, protože by mohl zranit jak dítě tak i rodiče.

Rodiče vyžadují známky většinou proto, aby věděli, „jak na tom jejich dítě je“ ve srovnání s ostatními ve třídě (z čehož znovu vyplývá, že mnohdy je více zajímavá pozice jejich dítěte ve třídě, než to, co jejich dítě zná, umí a jak se chová).

Děti se následně mnohdy ve třídě také srovnávají, což vede k soutěživosti, rivalitě a honbě pouze za dobrými známkami.

Co se týče spolupráce mezi školou, žákem a rodičem, učitelé říkají, že mnohdy nezáleží na způsobu hodnocení, který používají, ale důležitou roli hrají především osobní vztahy, důvěra, aktivita školy atd.

Dotazník pro rodiče

Dotazník byl zadán 19 rodičům dětí ze ZŠ Norbertov v Praze, 10 rodičům ze ZŠ Pod Marjánkou v Praze a 15 rodičům ze ZŠ Kosmonautů v Ostravě.

Vyhodnocení dotazníků nebylo snadné, protože dotazník obsahuje nejen škálu možností, ale také nechal rodiče psát odpovědi dle vlastního uvážení, za účelem získání jejich skutečných názorů. Otázky vyžadující slovní odpověď jsem uváděla na vybraných příkladech.

Jak se zajímáte o výsledky svých dětí ve škole?

„denně, mimo SO, NE, svátků a prázdnin, se zajímám o to, co bylo ve škole, kontroluji úkoly, zajímám se o učivo co se právě bere. O prospěchu se dovidám denně. Je to perfektní zjišťovat co si člověk ještě pamatuje ze školy. Ve vyšších ročnících asi už nebudu stačit. Dítě o škole povídá spontánně, vždyť je to pro něj práce, jako jiná pro mě.“

„2 – 3x do roka na třídních schůzkách a sleduji známky v žákovské knížce a syn mě též informuje i o špatných známkách, a to asi proto, že mu vysvětlíme doma to co nechápe a za špatné známky mu nevynadáme a netrestáme ho.“

„každý den, říkají mi známky nebo se ptám, oznamují dobré i špatné.“

„na každé třídní schůzce.“

„každodenně se ptám syna a navštěvuji třídní schůzky pravidelně.“

„sleduji žákovskou knížku.“

Jak často se o jejich prospěchu dovidáte?

„průběžně během roku“

„3x – 4x týdně“

„denně“

Vyhovuje vám dosavadní systém hodnocení čili známkování ve třídě?

Ano – ne, proč?

	počet respondentů
ano	31
ne	13

Cituji některé důvody rodičů, kteří odpověděli „**ano**“, např.:

„jsem na to zvyklá“

„jednoduché, jasné, přehledné, poměrné vyjádření vývoje (ve spojení s informacemi z třídních schůzek postačující)“

„proč ne. Je příliš mnoho změn, proč další? Každé hodnocení může být ovlivněno povoláním a financemi rodičů.“

„při kratších testech dle mého názoru, je jednodušší, i celkem srozumitelný způsob“

„informuje nás dostatečně“

„dítě si zvyká na „kontrolu realitou“, mluvíme s paní učitelkou a dostáváme čtvrtletní hodnocení, kde se dozvíme „o čem“ známka je“

Cituji některé důvody rodičů, kteří odpověděli „ne“, např.:

„vítala bych kombinaci známkování a slovního hodnocení. Známkování spíše jako okamžitý výsledek (zhodnocení) testu či ústního zkoušení. Slovní hodnocení jako zhodnocení čtvrtletí-pololetí-roku. Více by poukázala na to, v čem by bylo dobré motivovat dítě, aby se všestranněji rozvíjelo. Známkování v některých případech jsem já v době, když jsem chodila do školy, pociťovala jako žebříček (umístění) třeba jako ve sportovním závodě.“

„známkování je nedostačující. Znamka nehodnotí snahu, myšlení a spolupráci žáka s učitelem.“

„neříká nic o snaze či pílí žáka honbu za dobrými známkami nepovažuji za vhodnou motivaci k učení; ze známky se nedozvím proč..., co dítěti jde či nejde.“

Slyšeli jste o slovním hodnocení? Ano - ne

	počet respondentů
ano	39
ne	5

Pokud ano, co si myslíte, že by mohlo hodnocení přinést vašemu dítěti?
(rodiče uvedli více možností)

	počet respondentů
absolutně nic	3
více informovanosti o dítěti	28
lepší rozvoj dítěte	7
škola bude větší přítel	8

Cituji některé důvody rodičů, kteří zvolili možnost **„více informovanosti o dítěti“**, např.:

„více informující, ale myslím si, že to není pro dítě motivující.“
„pokud bude časté.“

Cituji některé důvody rodičů, kteří zvolili možnost **„lepší rozvoj dítěte“**, např. „v případě, že učitelé (škola) a hlavně rodiče jej využívají k motivaci dítěte.“

Cituji některé důvody rodičů, kteří zvolili možnost **„škola bude větší přítel“**, např.

„učitel bude nucen více se zamýšlet nad výsledky dětí a příčinami úspěchů nebo nezdarů.“

Myslíte, že vás ostatní lidé hodnotí podle známek vašich dětí?

	počet respondentů
ano	23
ne	21

Cituji některé důvody rodičů, kteří odpověděli „**ano**“, např.:

„myslím, že mezi přáteli ne, ale v širší společnosti ano.“

Cituji některé důvody rodičů, kteří odpověděli „**ne**“, např.:

„mám, bohudík, toho jedničkáře. Nedokážu objektivně zhodnotit, jaké by to bylo, mít „čtyřkaře.“

„pokud jsou všechny děti stejně hodnoceny.“

„nedokážu posoudit, moje děti nepatří k extrémním skupinám“

Z hlediska času, která informace je pro vás hodnotnější?

	počet respondentů
známky	20
slovní hodnocení – typu: „...Míša dosahuje celkově velmi pěkných výsledků. V matematice hbitě a bezpečně počítá v první desítce, správně řeší slovní úlohy, sama je i tvoří...její pracovní tempo je vyrovnané a poměrně rychlé. Dovede soustředěně pracovat i v kolektivu, nedá se snadno vyrušit...“)	16

Někteří rodiče si nevybrali ani jednu možnost, důvody:

„za nejvhodnější považujeme kombinaci obou možností (vlastní zkušenost)“

„u známky vím za co dostala ohodnocení, povídáme si o tom, u písemné práce vidím chyby.“...“kolik takových hodnocení učitel asi napíše; jak často bude hodnocení psát; někdy jde o náhlé zhoršení prospěchu – bude následovat písemné hodnocení?“

Co má větší vyhovovací schopnost pro vás?

známka	12
informace typu: „...Jana plní všechny uložené úkoly výborně v pomalejším pracovním tempu. V českém jazyku bezpečně ovládá všechny pravopisné jevy, nechybje v nich. Písemné práce jsou úhledné, s pěkným písmem. Čte plynule, se správnou intonací, má přiměřenou slovní zásobu, dovede se správně a výstižně vyjádřit...“	28

Citují některé důvody rodičů, kteří zvolili možnost „známka“, např.:
„vždy se informuji, za co ta známka byla.“

Někteří rodiče si nevybrali ani jednu možnost, důvody:
„nelze jednoznačně odpovědět, za ideální bych považovala kombinaci obou způsobů.“

„...nejsme schopni odpovědět. Ani v jednom případě nelze jednoznačně zvolit A nebo B. Vždy záleží na konkrétním učiteli, konkrétní situaci a konkrétním dítěti, které je hodnoceno. Nelze stavět do protikladu hodnocení číselné a slovní. Jde o dva pohledy, které se vzájemně doplňují a tak vytvářejí celkový obraz prospěchu dítěte.“

Co je dle vás lepší pro budoucí rozvoj vašeho dítěte?

	počet respondentů
známkování	9
slovní hodnocení	20

Citují některé důvody rodičů, kteří si zvolili možnost „**známka**“, např.:
„je více motivující“

Citují některé důvody rodičů, kteří si zvolili možnost „**slovní hodnocení**“, např.:

„pokud bude časté – 1x za měsíc.“

Někteří rodiče si nevybrali ani jednu možnost, většinou uváděli, že nejlepší by byla **kombinace obou způsobů hodnocení**.

Když byste měli zhodnotit stupnici od 1 – 10 spolupráci mezi školou, dítětem a rodičem, kolik byste napsal/a bodů?/10 je nejvyšší počet bodů/

	počet respondentů
„1“	1
„2“	1
„4“	1
„5“	3
„6“	1
„7“	4
„8“	5
„9“	2
„10“	8

Shrnutí výsledků dotazníkového šetření mezi rodiči v tradičně hodnocených třídách

Z dotazníků vyplývá, že se rodiče pravidelně informují o prospěchu svých dětí z žákovských knížek a z třídních schůzek, ale také od dětí samotných. Dále se rodiče zajímají především o známky a že většině rodičů systém známkování vyhovuje, protože, jak sami uvádějí, jsou na známky zvyklí a tento způsob hodnocení je pro ně přehledný a jednoduchý.

Někteří rodiče by více uvítali kombinaci známek a slovního hodnocení – jako doplnění ke známce. Některí dokonce nesouhlasí s tradičním hodnocením vůbec, protože je to pro ně nedostačující z důvodu, že známka nehodnotí snahu, myšlení, spolupráci žáka s učitelem a také proto, že se ze známky nedozví konkrétní nedostatky svých dětí.

Z dotazníků se dovídáme, že většinou rodiče slovní hodnocení znají a považují ho za něco, co jim přinese více informací o jejich dítěti.

Pro většinu rodičů (až na výjimky) nehrají známky svých dětí hlavní roli v jejich postavení ve společnosti.

V těchto třídách je spolupráce a komunikace mezi školou, dítětem a rodičem hodnocena na vysoké úrovni.

Dotazník ve slovně hodnocených třídách

Pro metodu dotazníkovou jsem si zvolila Waldorfskou školu v Ostravě, kde jsem oslovila 28 dětí z pátých tříd, dále jsem své dotazníky umístila ve 3. ročníku (17 dětí) na ZŠ Londýnská v Praze a ve 2. ročníku (18 dětí) na ZŠ Mladenova v Modřanech, taktéž v Praze. Poslala jsem také dotazníky rodičům dětí a vrátilo se mi 90 % vyplněných dotazníků.

Vyhodnocení dotazníků ve slovně hodnocených třídách

Dotazník pro žáky

Opět uvádím, že vyhodnocení dotazníků nebylo snadné, protože dotazník obsahuje nejen škálu možností, ale také otevřené položky.

Chtěl/a bys chodit do školy, kde jsou jenom známky? Ano – ne, proč?

	počet respondentů
Ano	8
Ne	55

Cituji některé odpovědi dětí, které odpověděly „**ano**“, např.:

„Protože si myslím, že známky by mohly být na vysvědčení lepší.“

„Abych věděl jako na tom jsem, líbí se mi a připadá mi to normální dostávat známky.“

„Neboť známky jsou „tvrdší“ a člověk se za každou cenu snaží, aby měl známky dobré. Slovní hodnocení je totiž moc mírné. Když je 3 dobrá ve slovním hodnocení, člověk na sobě moc nepracuje.“

Cituji některé odpovědi dětí, které odpověděly „**ne**“, např.:

„známky nevyjadřují vše“

„ze slovního hodnocení se dozvím víc“
„protože známky stresují“
„protože nemám takové trauma“

Vyhovuje ti způsob hodnocení, který používá vaše paní učitelka?

Ano – ne, proč?

	počet respondentů
ano	52
ne	11

Cituji některé odpovědi dětí, které odpověděly „**ano**“, např.:

„protože se nemusím strachovat, že dostanu pětku, ale zase když mám hezké hodnocení, tak by mi známka nevadila.“

„slovní hodnocení nestresuje děti.“

„ano, výhody to má takové, že rodičům umožní víc vědět o našich schopnostech.“

„protože vím, co mi nejde a co mi jde lépe, když mi nejde, tak vím co a snažím se to zlepšit.“

„mě to vyhovuje, protože se naši z toho moc nedozví.“

„vyhovuje mi to, protože když jsem chodila na školu, kde známkovaly měla jsem vždy trauma chodit do školy, teď jsem tady a stále se zlepšuji. Jsem strašně ráda, že jsem na tuto školu přestoupila a ráda chodím do této školy.“

„když něco probíráme nezabýváme se tím jen okrajově ale proberem to...“

„je spravedlivější, vím co musím zlepšit, objektivnější a celkově pro všechny lepší“

„protože vím v čem dělám chybu a tak to mohu dohnat a v čem mám mezeru“

„Vyhovuje mi způsob hodnocení. Ve slovním hodnocení napíšou co ti jde, nebo co mi nejde. Potom vím co mám procvičit. Když jsou známky tak vidím jenom známky a vím jestli jsem test napsala dobře nebo špatně.“

Cituji některé odpovědi dětí, které odpověděly „**ne**“, např.:

„ne, chtěl by radši známky, protože všichni mí kamoši z ulice mají známky.“

„některým nadržují a jsou milejší“

„nejsou ke všem spravedliví“

„Protože se mi líbí číslice.“

Chválí tě rodiče za práci ve škole? Jestli ano, za co a jak?

	počet respondentů
ano	37
ne	8
ani ano, ani ne	18

Cituji některé odpovědi dětí, které odpověděly „**ano**“, např.:

„když jsem úspěšný a chválený, dostanu pár peněz.“

„když mi to jde, řeknou: „to seš šikovný.“

„dostanu pusu.“

„rodiče mě chválí za školní práci tak, že něco dostanu a tak. A zase naopak, když mi něco nejde, se všim mi pomohou,“

„snad za hodnocení. Uděláme si oslavu.“

„prohodí pár hezkých slov“

„řeknou že mají ze mě radost“

„občas mi něco koupí“

„Dají mi body a zane dostáváme peníze.“

„Třeba a násobilku, že mi daj peníze 20Kč.“

„Za hezké psaní a že jsem hodná ve škole.“

Cituji některé odpovědi dětí, které odpověděly „**ani ano, ani ne**“, např.:

„taťka mně ještě nikdy nepochválil, jen mamka“

„spíš jsou rádi, že se učím, ale chvála není. Je to má povinnost se učit.“

„Rodiče jsou rádi, když domů donesu dobré výsledky a když slyším radost v hlase mých rodičů tak jsem taky moc ráda.“

„rodičům je to celkem jedno“

Trestají tě rodiče za práci ve škole? Jestli ano, za co a jak?

	počet respondentů
ano	11
ne	41
ani ano ani ne	11

Cituji některé odpovědi dětí, které odpověděly „**ano**“, např.:

„nesmím se dívat na televizi a nesmím hrát na počítači hry.“

„za zlobení“

„protože nenesím domácí úkol“

Cituji některé odpovědi dětí, které odpověděly „**ne**“, např.:

„jen mi řeknou svůj názor“

Jak se rodiče zajímají o tvé výsledky ve škole?

Citace některých dětí:

„každý den jim ho řeknu, z notýsku a na schůzce.“

„přečtou si poznámky z notýsku. Ptají se mě na věci, kterým rozumím a kterým nerozumím.“

„co bylo ve škole? Skoro každý den, řeknu jim to.“

„chodí na třídní schůzky a normálně se mě ptají.“

„zvědavě a napjatě“

„moc je to nezajímá. Když je vysvědčení celkem dobré, tak jsou rádi.

„snaží se mi vždy pomoci s látkou, které nerozumím“

„někdy se ptají“

„pomáhají mi s učením“

„Já jim to řeknu. A je to i napsané v chytračku. Rodič, žák a učitel.“

Jak často se rodiče o tvém prospěchu dovídají?

Citace některých dětí:

„Oprávněně se každý den podívají.“

„často chodí moje maminka do školy, kde se to dozví.“

„mamka čte žákovskou každý den a tak má každodenní přehled, ale moc se o to nezajímá“

„na třídních schůzkách“

„skoro pořád chtějí něco vědět“

„často se musím připomenout“

Shrnutí výsledků dotazníkového šetření mezi žáky ve slovně hodnocených třídách

Z dotazníku vyplývá, že většina dětí je spokojena s tím, že jsou hodnoceny slovně, i když se našli takoví žáci, kteří by raději dostávali známky a to například z důvodů, že jsou známky „tvrdší“, což znamená, že by se měli žáci více snažit, aby je měli co nejlepší. V dalších názorech bylo uvedeno, že se jim známky prostě „líbí více“.

Rodiče své děti spíše chválí než trestají a děti se zcela bez zábran podílejí o zážitky a výsledky ve škole se svými rodiči.

Dotazník pro učitele

Dotazník byl zadán 4 učitelům z Waldorfské školy v Ostravě, 4 učitelům ze ZŠ Londýnská v Praze a 3 učitelům ze ZŠ Mladenova v Modřanech v Praze.

Nepřepisuji všechny odpovědi, pouze vybírám.

Jaké jsou vaše dosavadní zkušenosti se slovním hodnocením?

„Velmi dobré, nerada se vracím ke známkám. Je to sice pracnější, ale udělám si jasnější představu o žákovi.“

„Výborné. Lze lépe vystihnout a tím i hodnotit všechny kritéria, které učitel sleduje. Znamka je „hodí do jednoho pytle“. Musí být ale výstižně napsáno jinak se z něj hodnocení nevyčte. Slovní hodnocení nevytváří sociální strukturu ve třídě na základě prospěchu – vysoce pozitivní a důležité. Pokud ale rodiče s výsledky slovního hodnocení nepracují a „netlačí“ na děti aby se zlepšovaly, ztrácí toto hodnocení svůj motivační význam. Tím pádem není vhodné pro děti jejichž rodiče se o práci ve škole nezajímají.“

„Vesměs pozitivní, pravda, na začátku jsme se museli s rodiči naučit navzájem pochopit.“

„1 rok učím a slovně hodnotím. 6 let v rámci DVPP toto téma školím (původně jako součást vzdělávacího programu Začít spolu).“

„Pozitivní, lépe mohu zhodnotit jejich schopnosti, dovednosti a jejich vývoj.“

„Velmi dobré. Mohu tím více do hloubky postihnout nejen vědomosti, ale i dovednosti, návyky, vztah k práci a předmětu. Ve slovním vyjádření mohu lépe odlišit zvládnuté učivo a to, o je třeba dále rozvíjet, doučit se, kde vidím problém.“

Myslíte, že je slovní hodnocení vhodné pro všechny děti? (Zdůvodněte svůj názor, prosím.)

„Řekněme, že pro první tři ročníky ano. Je to více motivující, méně stresující.“

„Myslím si, že pro většinu dětí, protože je možné je přizpůsobit každému „na míru.“

„Vhodnější je pro děti méně odvážné, spíše zakřiknuté a fyzicky slabší.“
Ano – individuální přístup, objektivita, motivace (!!!), konkrétnost, adresnost, nehodnotí pouze aktuální výkon (úspěšnost x chyby), ale celkový pokrok dítěte (a jeho vynaloženou energii).“

„Ano, protože na každém se najde něco pozitivního.“

„Ne, někteří rodiče i děti potřebují výkonnostní klasifikaci. Bývá pro ně motivací.“

„Podle mne existuje určitý typ dětí, kterou jdou od přírody nebo v závislosti na výchově „po výkonu“ a jsou silně ambiciózní. Nebo potřebují naopak nad sebou „bič“ známek. Je jich ale dost málo, ti mají raději známky.“

V čem vidíte klady slovního hodnocení?

„Týká se spíše slabších žáků, u nichž je možné zdůraznit i pozitivní jevy, které by se ve známce neobjevily. Naopak u výborných žáků je možné připojit i určitou výhradu ke konkrétnímu jevu, což by se opět ve známce neobjevilo. U všech jde o hodnocení – konstatování konkrétních nedostatků..“

„Individuálnější přístup, objektivnější hodnocení z více stran.“

„Hodnotí samotného žáka, nesrovnává s okolím a je srozumitelné v čem žák pokročil kupředu a co se mu nedaří.“

„Pro rodiče je slovní hodnocení (např. vysvědčen) mnohem konkrétnější a má větší výpovědní hodnotu než známka. Slovní hodnocení nesrovnává děti navzájem, odbourává soutěživost a rivalitu.“

„Konkrétní, cílení, zhodnocení výstupů z učení, citlivější. Jasnější pro rodiče.“

„V růstu sebevědomí dítěte.“

„Při slovním hodnocení se přímo poukáže na nedostatky, ale i klady v jednotlivých předmětech, na jevy, které žák nezvládá.“

„Při slovním hodnocení píšete v podstatě jaký žák je. Nesrovnáváte ho s ostatními, což u známek se těžko dělá – ty jsou vždy aspoň trochu srovnáním žáků mezi sebou ve třídě. V tom je slovní hodnocení objektivnější.“

V čem vidíte zápory slovního hodnocení?

„Větší časová zátěž pro učitele; neustále hledání verbálních prostředků, aby hodnocení nebylo stejné či obdobné.“

„Slovní hodnocení je pro učitele náročnější vytvořit.“

„Nelze tvořit průměry, statistiky, odpadá srovnávání žáků podle výsledků (a to je dobře!). Pro některé rodiče může být známka jednodušší v orientaci prospěchu dítěte.“

„Pro některé žáky (i rodiče) je problém vysvětlit si, co to vlastně znamená, chtějí vše převádět na známky, což stoprocentně nelze.“

„Rodiče v něm vždy nemusí vidět nedostatky dítěte.“

Postrádáte známkování? Ano – ne, proč?

ne

12

„od vyššího stupně ano“

„ne, se slovním hodnocením jsem spokojená.“

„zatím ne, čas ukáže.“

Postrádají klasifikaci dětí? Ano – ne, proč?

„Ne. Myslím, že většina si vybrala právě naši školu z tohoto důvodu.“

„Pokud jsou našimi žáky, snad ne. Starší děti však někdy chtějí vědět, jakou známky by dostaly, přechodně to pro mě může být i motivace. Někdy se snaží takto porovnat s kamarády z jiných škol.“

„Pokud vytvoří spolupracující partnery rodič – učitel – dítě, potom ne, ale slovní hodnocení je také klasifikace.“

„Možná prarodiče, ale děti a rodiče ne.“

Postrádají klasifikaci rodiče? Ano – ne, proč?

„Rodiče u „výborných“ žáků by rádi viděli ty výborné, rodiče slabších žáků byli vděčni za pozitivní část hodnocení. Všichni rodiče pak věděli, co konkrétně jejich dítěti dělá potíže a co je třeba udělat pro zlepšení.“

„Vyjíměčně ano. Jsou to vesměs rodiče, kteří neumí motivovat své děti aby na sobě pracovaly.“

„Mnoha rodičům připadá známkové hodnocení přehlednější, srozumitelnější: 1 – umíš, 5 – neumíš. Starší žáci 8. a 9. třídy už vyžadují známky kvůli srovnání s kamarády s jiných škol a při přijímání na střední školy.“

Myslíte si, že je slovní hodnocení dostačující motivace pro samotné žáky?

Ano – ne, proč?

„Každé dítě chce být podvědomě bráno, tak jaké opravdu je. Se svými slabostmi i silnými stránkami. Pokud v tomto smyslu učitel i rodiče s dítětem pracují, kvalita motivace (přirozené) se se známkou nedá vůbec srovnat.“

„Ano, protože pro ty, pro které není motivací, pak nejsou motivací ani známky.“

Pokud je promyšlené a smysluplné, obsahuje-li skutečné údaje o pokroku dítěte a je v něm i pozitivní hodnocení nebo optimální předpověď a důvěra ve snahu, pak ano.

„Samozřejmě se najdou některé děti, které mají problém s motivací.“

Domníváte se, že slovní hodnocení přispívá k příznivějšímu prostředí ve třídě(atmosféra, vztahy k sobě...)? Ano – ne, proč?

„Ano, hodiny probíhají v přátelské atmosféře, žáci jsou sdílnější k vyučujícím, přicházejí se svými problémy. Děti si navzájem sdělují své zkušenosti a jsou k sobě přátelštější.“

„Určitě, děti pracují s radostí, snaží se získat dílčí ohodnocení, mají radost z úspěchů ostatních, nesnaží se jim výsledky zkazit, ale snaží se je „předhonorit.“

„Ano, nedělí (na rozdíl od klasifikace) žáky na 1, 2, ...“

„Dopad na žáky a atmosféru → pozitivní!“

„Ano – větší tolerance k odlišným schopnostem a dovednostem spolužáků, vede žáky k sebehodnocení, schopnosti vidět své chyby nebo i přednosti horších spolužáků.“

„Ze zkušeností dětí a jejich učitelů panují ve třídě kvalitativně úplně jiné vztahy, když jsou hodnoceny slovně.“

„Asi ano, chybí vzájemná rivalita a závislost.“

Jak samotní žáci vnímají, že jsou hodnoceni slovně?

„To je otázka rodinné výchovy a přípravy na školu, na začátku první třídy vznikají i nedorozumění.“

„V případě, kdy mají potřebu se žáci mezi sebou srovnávat.“

„Není to dostatečně pro ně motivující.“

„Protože se se známkami ještě neseťkaly, není to pro ně nic mimořádného.“

„Jsou spokojeni, klidnější, nejsou tolik stresováni.“

„Znamkové hodnocení je jenom tradice. Děti, které je od 1. třídy neměly je více méně „nevnímají“. Nehraje to pro ně žádnou roli.“

„U starších dětí někdy ano (často to závisí na vedení v rodině a jejich vztahu ke škole a jejím odlišnostem).“

Staví se rodiče ke slovnímu hodnocení pozitivně? Ano – ne, proč?

„Normálně, jelikož vědí do čeho děti dávají. t. j. od nadšení po nezájem.“

„Když si ho vyberou, tak ano.“

„Většinou ano (aspoň myslím, když tu své děti nechávají).“

„Někteří jsou velmi spokojeni – vědí přesně, co se dítěti dařilo nebo nepovedlo, někteří stále vyžadují numerické vyjádření – známku, body, procenta a chtějí vědět, jaké je dítě ve srovnání s ostatními.“

Myslíte si, že rodiče vidí ve slovním hodnocení dostatečnou záruku objektivního posouzení schopností jejich dětí? Ano – ne. Vysvětlete, prosím.

„Snad ano, mají možnost neomezených konzultací s učiteli. Je však pravda, že obecně vidí rodiče své děti vždy trochu jinak než učitel (i v klasické škole).“

„Asi ano, protože si vybrali sami tento typ školy pro své dítě.“

„Někteří rodiče si neuvědomili, co to pro obě strany bude znamenat.“

„Příliš filozofická otázka. Obecně vzato každé hodnocení je subjektivní pohled učitele. Pokud je učitel kompetentní, udělá slovní i známkové hodnocení dobře. V opačném případě i známka je relativní.“

Domníváte se, že slovní hodnocení napomáhá k lepší spolupráci a komunikaci mezi dítětem, rodiči a školou? Ano – ne. Vysvětlete, prosím.

„Ano, je to o větším dialogu a to je základ pro vyšší úroveň znalostí, dovedností a zkušeností dítěte“

„Nevím, vždycky je spolupráce o komunikaci.“

„Určitě. Ale vždy je ta podmínka, že obě strany (rodiče i učitelé) chtějí tak dítě hodnotit. Bylo by stejně nesmyslné plošně zavést jakýkoliv jeden typ hodnocení...“ ...“Ještě k motivaci: Znamka motivuje částečně strachem z „vyřazení na okraj společnosti“ nebo „ambicemi být za každou cenu nejlepší“. Je to jistě i jeden z důvodů takových jevů, jakými je v dospělosti kariérismus nebo pasivita a odevzdanost „nižších vrstev“ obyvatelstva.“

„Někdy ano, někteří rodiče přijdou a řeknou, že v tom vysvědčení přesně viděli své dítě. Někteří se dozvědí o svých rysech a schopnostech svého dítěte i něco nového.“

„Rozhodně! Otvírá komunikaci.“

Shrnutí výsledků dotazníkového šetření mezi učiteli ze slovně hodnocených tříd

Všichni dotazovaní učitelé se shodli na tom, že mají pozitivní zkušenosti se slovním hodnocením a nepostrádají klasifikaci a to zejména proto, že díky němu si mohou udělat jasnější představu o žácích. To znamená, že mohou lépe posoudit schopnosti, dovednosti, vědomosti a návyky žáků, vztah k práci a předmětu. Slovní hodnocení nehodnotí pouze momentální výkon dítěte, ale celkový pokrok a vynaloženou energii. Hodnotí pouze samotného žáka, který není srovnáván s okolím, tím pádem odbourává rivalitu a soutěživost.

Při slovním hodnocení se přímo poukazuje na nedostatky, ale i klady v jednotlivých předmětech a je pro žáky motivující. Učitelé se také domnívají, že slovní hodnocení napomáhá k růstu sebevědomí jednotlivých žáků (což je velmi žádoucí). Dále se shodují v tom, že slovní hodnocení je i pro rodiče konkrétnější a jasnější než známka.

Atmosféra ve třídách se slovním hodnocením podle učitelů je velmi přátelská, uvolněná a pozitivní.

Někteří učitelé mají i zkušenosti s žáky, kteří potřebují klasifikaci, většinou jde o žáky, kteří potřebují „nad sebou bič známek“, protože slovní hodnocení není pro ně dostačující motivací.

Dále učitelé uvádějí, že slovní hodnocení není vhodné používat u žáků, u kterých se rodiče nezajímají o školu, protože se slovním hodnocením se podle nich musí pracovat.

Nedostatky slovního hodnocení učitelé většinou spatřují v časové zátěži, v náročnosti ho vytvořit, dalším problémem často bývá umět vysvětlit a přesvědčit rodiče, že slovní hodnocení nelze stoprocentně převádět na známky nebo že rodiče ve slovním hodnocení nemusí vidět nedostatky svého dítěte.

Slovní hodnocení je sice náročnější na učitele, avšak na druhou stranu zejména pro děti 1. a 2. ročníku, kdy školní povinnosti mohou být stresující, pomáhá podchytit i děti méně odvážné, fyzicky slabší atd. a vychovává je v týmovém duchu. Slovní hodnocení je vlastně začátek dialogu mezi učitelem, žákem a rodičem a dává to lepší předpoklad pro motivující spolupráci.

Dotazník pro rodiče

Své dotazníky jsem rozdala rodičům z Waldorfské školy v Ostravě, ze ZŠ Londýnská v Praze a ze ZŠ Mladenova v Modřanech v Praze. 19 rodičů z Ostravy a 21 rodičů z Prahy bylo ochotno vyplnit dotazník.

Opět budu uvádět pouze vybrané odpovědi.

Jak se zajímáte o výsledky svých dětí ve škole? Jak často se o prospěchu svých dětí dovídáte?

„Náš vztah je založen na důvěře, každý den si povídáme o škole.“

„Chodím se ptát do školy a ptám se každý den.“

„Nezajímám se, nechávám to na škole, předpokládám, že tam jsou větší odborníci (ale samozřejmě, dozvídám se informace o svém dítěti pravidelně)

„Ptám se asi denně co bylo nového. Přesněji na třídních schůzkách, nebo osobních konzultacích – asi 4x ročně.“

„Zajímám se velmi intenzivně, informace mám buď od dcery, nebo formou zápisu v ŽK, a to buď průběžně vždy po testech a vždy se hodnotí po ukončení epochy. Kdykoliv mohu přijít za třídní učitelkou na konzultace.“

„Prakticky denně, sleduji ŽK a ptám se syna. Pokud chci vědět víc, mohu kdykoli zajít za paní učitelkou. Každý týden děti vyplňují sebehodnocení v ŽK a měsíčně hodnocení píše učitel. Také existují konzultace RODIČ – DÍTĚ – UČITEL a RODIČ – UČITEL.“

„Každý týden probíhá hodnocení a samohodnocení žáků prostřednictvím žákovských knížek. Je to plynulý přehled o zvládnutí či nezvládnutí učiva.“

„Několikrát v týdnu chceme vidět žákovskou knížku – denně se dcery ptáme, jak se měla ve škole. V 1. – 2. třídě jsem se cca 1x za měsíc zúčastňovala vyučování. Navštěvujeme konzultace R – U – Ž, ale především běžně hovořím s třídní učitelkou, ať osobně kdykoliv se potkáme ve škole (jsem aktivně v klubu rodičů), tak i po mobilu, sms, mailu nebo mimoškolních akcích.“

„O výsledcích své dcery se dozvídám denně od ní samotné. Dále při běžném sekávání s panem učitelem nebo paní asistentkou a jedenkrát měsíčně ze slovního hodnocení od pana učitele v notýsku.“

„Jednou za měsíc máme třídní schůzky a zde se dozvíme o prospěchu vše co potřebujeme a také si prakticky vyzkoušíme některé předměty – např. výtvarnou výuku, či hudební.“

Vyhovuje vám slovní hodnocení vašeho dítěte? Ano – ne, proč?

Většina rodičů až na výjimky (kteří volají po kombinaci obou způsobů hodnocení) uvedla, že jim toto hodnocení vyhovuje.

„Myslím si, že lepší by byla kombinace, např. 1. a 2. třída slovní hodnocení, pak známky.“

„Ano maximálně, je mnohem výstižnější než známka, mnohem obsáhlejší a mé dítě je spokojené.“

„Ano i ne, ve výchovných předmětech bych slovní hodnocení zachovala, v ostatních předmětech by byly lepší známky.“

„Toto hodnocení je podrobnější a objektivnější.“

„Řekla bych, že ano i ne. Úplně ideální je obojí.“

„Slovní hodnocení více a přesněji ukáže, kde dítě může přidat, na co se zaměřit, je bližší snaze a povaze dítěte.“

„Ano, popisuje, co dítě umí, zvládá a co nikoli, jak se chová ve třídě, jestli se snaží.“

„Ano. Forma dopisu na vysvědčení je navíc velmi příjemná, člověk se dozví mnohem víc.“

„Máme větší představu o tom, co známka představuje.“

„Ano. Z číslice nepoznám ani já ani dítě, jestli má 2, protože nic neumí, ale snaží se; nebo proto, že umí vše, ale nesoustředí se...Číslo o ničem nevyovídá. Text byl nepoměrně výstižnější a víc motivoval i dceru. Navíc mu rozuměla.“

Jaká byla vaše první zkušenost se slovním hodnocením vašeho dítěte?

Vysvětlete, prosím.

„Vedlo mě to k většímu zamyšlení, co je pro mé dítě lepší, protože známky jsou něco jako „černá – bílá“, kdežto slovní hodnocení je něco jako „spousta barev.“

„První zkušenost - byl jsem zklamán – neoslovilo nás to, ale už jsme si zvykli.“

„Oslovilo mě to, je to něco jiného než znám ze své zkušenosti, protože mám konkrétní informace o znalostech, dovednostech a zkušenostech svého dítěte.“

„Pokud je to myšleno na vysvědčení, pak velmi příjemná. Účastnila jsem se jako tichý pozorovatel předávání vysvědčení a bylo až dojemné sledovat 25 dětí, které si pročítají svůj „dopis“, který vždy začíná oslovením. Navíc se procvičí ve čtení.“

Špatná. Nedokázala jsem vyčíst, zda splňuje náplň osnov, jaká je úroveň dovedností a znalostí. Potřebovala jsem si přečíst osnovy, průběžně sledovat práci mého dítěte.“

„Byla jsem velice příjemně překvapena. Hodnocení úžasně vystihlo silné stránky dítěte a naopak poukázalo na slabší místa.“

„Upřímně – bylo to, jak bych četla své hodnocení co by rodiče, ale myslím že, tato stránka hodnocení je pro mě přínosem. Obecně hodnocení dětí slovně je objektivnější – můj názor.“

„Velmi dobrá, byla jsem velmi mile překvapena, čekala jsem na první vysvědčení v jaké formě bude hodnocení a opravdu bylo to skvěle napsáno.“

„Nezvyk, hledali jsme význam.“

„Starší generace (jako např. babičky) toto hodnocení odmítají. Nám, rodičům toto vyhovuje. Navíc jde vidět, že učitel zná i povahové vlastnosti dítěte.“

„V I. třídě u vysvědčení. A zjistili jsme z toho mnohem víc než u klasických známek.“

„Dítě přešlo ze základní školy klasického typu do školy waldorfské a to byla první zkušenost, příjemná a bližší.“

„Výborná, později je to šok z hodnocení. Musí se začít pracovat, jinak a svědomitěji. Ve slovním hodnocení se nedá jednoznačně odhadnout, zda se jedná o lepší či horší známku.“

„První slovní hodnocení po 2 měsících školní docházky mě velmi mile překvapilo. Nešlo o unifikovanou šablonu, kde se pouze zaměňuje jméno, ale o opravdu osobní hodnocení. Jako máma jsem v něm svoji dceru velmi dobře poznala.“

„Nechápu. Slovně hodnocené dítě je přece od MŠ. Je to o komunikaci. Slovní hodnocení ve škole je pro mě jen logické pokračování z MŠ.“

Zajímalo jí to (mou dceru). Sama se jím prokousávala, ptala se. Zajímalo ji u ostatních. Četla ho do telefonu celé rodině. A pak ještě 5x. Na první známky (ve 4. třídě) mrkla a list odložila. Od té doby nikam nevolá, nepředčítá a nic nekomentuje. Letos (konec 5. třídy) má poprvé trochu zájem o to, jak bude vypadat její vysvědčení.“

Postrádáte známky? Ano – ne, proč?

Všichni rodiče až na jednoho uvedli, že jim známky nechybí. Někteří by opět raději kombinaci obou způsobů.

„Od určitého ročníku ano.“

„Nepostrádám, jsem spokojen.“

„Protože známka jako taková nemá vypovídající hodnotu vědomostí, neříká, co žák umí a co ne.“

„Vyhovuje mi hodnocení slovní i známky.“

„Já ne. Děti a prarodiče ano (vůbec se neorientují v tom, co to znamená).“

„Ne! Postrádají je některé střední školy – bohužel. Číslo je výraz srovnání se spolužáky v jedné třídě. Mimo její hranice ani to ne. Slovní hodnocení platí všude.“

Vidíte ve slovním hodnocení dostatečnou záruku objektivního posouzení schopností vašich dětí? Vysvětlete, prosím.

„Pro první dva ročníky ano.“

„Slovní hodnocení je rozhodně objektivnější než nějaká čísla od 1 do 5.“

„Záruku vidím. Známky jsou pro rychlou orientaci užitečné.“

„Rozhodně větší než u známek (vím co umím a co ne).“

„Ale jistě, za známku se schová mnoho, ale ze slovního hodnocení se dozvím v čem je mé dítě slabší a v čem mu mohu pomoci a zase naopak v čem je šikovná a výpomoc nepotřebuje, kdežto známka? Když donese 2, vím jen že něco docela umí, ale nevím např. z matematiky, co umí a co ne, zda sčítat či násobit.“

„Ano vidím, ale při postupu na další školu, v tom vidí ta škola problém.“

„Ano, ale pouze tehdy, když je kvalitně zpracováno a to je problém. Sama musím kontrolovat, co už dcera umí a k tomu vždy potřebuje vědět obsah osnov.“

„Naprosto. Dozvím se mnohem více informací, než kolik se „schová“ do známky.“

„Posouzení schopností je při slovním hodnocení mnohem přesnější.“

„Ano, protože učitel dobře žáka pozná od 1. do 9. třídy.“

„Mnohem výstižnější než v číselné řadě. „Lenoch“ platí na celém světě“
Co je to „velmi dobře“?“

Jak podle vás vnímají vaše děti slovní hodnocení?

„V klidu a pohodě. Není tam ten stres ze špatné známky.“

Dobře. Jedině, co se jim nelíbí, je poukázání na jejich chování (např. co by na sobě mohli změnit...).“

„Můj syn má větší ctižádost, když dostává známky. Má prostě jasno a rodiče taktéž.“

„Kladně. Přečteme si jej nahlas a probereme.“

„Vzhledem k tomu, že nepoznali jiný způsob jejich hodnocení, považují je za přirozený.“

„Jsou rádi, že nad nimi učitel přemýšlí.“

„Slovním ohodnocením vnímají blízkost učitele, zájem učitele o jejich osobu.“

„Když byli menší, rádi se je četli, nyní ve vyšším ročníku chtějí i známky.“

„Lépe než jiné. Vím to, z porovnání z jiných škol.“

„Dobře, jen si občas přejí hodnocení „oznámkovat“, aby se ujistily, že je to například opravdu „jako jednička“.“

„Dobře, jsou na ně zvyklé. Snadno se vypořádávají i s tím, že jinde známky mají. Berou to tak, že u nás je to takhle a jinde jinak.“

„Velmi dobře. Děti mají potřebu se srovnávat navzájem a toto jim to neumožňuje. Toto byla častá otázka dcery.“

„V kolektivu třídy (školy) je vnímáno velice pozitivně, ale bohužel je to horší mezi dětmi, které mají známky a nedokáží pochopit, že někdo jiný známky nemá.“

„Podle mé zkušenosti je slovní hodnocení pro dceru více stimulující, říká co přesně je třeba se pokusit zlepšit, což je pro dítě přehlednější než imaginární číslo.“

„Velmi pozitivně, nejsou stresované, co na to řeknou rodiče, protože také ví, že do školy chodíme často a prospěch se stejně dovíme, ale není radikálně řešen jako známky.“

Domníváte se, že slovní hodnocení napomáhá k lepší spolupráci a komunikaci mezi dítětem, rodiči a školou?

Vysvětlete, prosím

„Jistě. Protože děti nemají známky a pokud se o nich chci něco dovědět, musím do školy navíc interpretace některých věcí je lépe slyšet od pedagoga než od dítěte. A hodnocení je rozhodně podrobnější a přesnější než známka, která je přesná, ale strohá a nic neříkající.“

„Nezáleží, zda jsou ve škole slova či známky, ale vždy na konkrétní situaci“

„100 %“

„Rozhodně všechny zúčastněné slovní hodnocení více vtáhne do hry.“

„Ano. Když vidíte známku, přijmete číslo a konec. Když máte slovní hodnocení, musíte jej přečíst a zamyslet se (mluvit s učitelkou co, jak myslela).“

„Zcela určitě. Komunikace probíhá naprosto přirozeným způsobem. Odpadá stres a honička za známkami, rodiče i děti myslím jsou ve větším klidu. Velmi nám to vyhovuje.“

„Rozhodně. Jednak víme, co dceři nejde a na čem s ní máme pracovat a co zvládá. Avšak nejvíce by nám vyhovovalo mít známky se slovním hodnocením.“

„Určitě je slovní hodnocení lepší pro tuto komunikaci a myslím, že by slovní hodnocení mělo používat více – většina škol minimálně pro 1. a 2. třídy.“

„Komunikace je určitě větší, pro další rozvoj dítěte.“

„Ano, byl to jeden z důvodů, proč děti navštěvují tuto školu.“

„Myslím si, že ano. Mně osobně, se slovní hodnocení líbí více než známky.“

„Probíhá větší komunikace mezi učitelem a rodiči a dítětem. Není pouze strohá známka, ale víme hned na čem jsme.“

„Nedomnívám se, že je to zásluha slovního hodnocení. Dobrou spoluprací mezi rodiči, dítětem a školou vytvářejí sami zmínění účastníci svým aktivním zájmem a co se týče Waldorfské školy, spolupráce je výborná na poli školním i mimoškolním; vždy to je o lidech a přístupu!“

„Určitě ano. Vždy je lepší slovně rozebrat, co je třeba. Říct dítěti kde udělalo chybu a proč a taky naopak, pochvala a povzbuzení je už přece něco víc než 1, 2, 3, 4, 5. Rodič se ze slovního hodnocení taky více dozví, jak to dítěti ve škole jde či nejde. Spolupráce mezi školou a rodiči je taky lepší, protože se často setkáváme na třídních schůzkách, kde se vše řeší.“

„V naší škole probíhalo tolik aktivit podporujících uvedenou spoluprací, že slovní hodnocení bylo spíše jen jednou z mnoha součástí. Není přímo o spoluprací, ale je signálem, že „tady to asi s osobností našeho dítěte myslí vážně“. Napsat 5 čísel a 2 strany čitelného textu – to o jistém „zájmu pedagoga“ rozhodně svědčí. V tom směru to spoluprací podporuje.“

Shrnutí výsledků dotazníkového šetření mezi rodiči ze slovně hodnocených tříd

Z uvedených odpovědí jsem vyčetla většinově pozitivní názory na slovní hodnocení.

Mezi pozitivy nejčastěji uváděnými rodiči je objektivita, motivace, podrobnost a popisování například co již jejich dítě umí, zvládá, jak se chová, kde dítě může přidat, na co se zaměřit, zda se dítě na práci soustředí atd.

Někteří rodiče volají po kombinaci dvou způsobů hodnocení (ve výchovných předmětech by nadále chtěli hodnocení slovy a v ostatních předmětech by raději známky, nebo jsou tu i takové názory jako je ponechání slovního hodnocení v prvních dvou třídách a ve vyšších ročnících známkování). Setkala jsem se s 2 případy, kdy rodiče zavrhli tuto možnost hodnocení.

Ve většině rodičů tento způsob na počátku vyvolával rozporuplné myšlenky, nevěděli přesně, co očekávat, protože neměli zkušenosti. Ukázalo se však, že jsou po čase většinou nadšeni a přijali toto hodnocení jako optimální pro své dítě.

Někteří rodiče měli možnost porovnat oba způsoby hodnocení, protože jejich dítě navštěvovalo 2 školy s rozdílným hodnocením. Ti, kteří se rozhodli přeřadit své dítě do školy (kde se neznámkuje), podle výpovědí, rozhodně nelitují, ba naopak.

Rodiče ve slovně hodnocených třídách si také libují ve spolupráci mezi nimi a školou.

3.4 Závěr praktické části

Na základě dotazníkové metody, provedené na úzkém vzorku, tj. ve školách na ZŠ Norbertov v Praze, na ZŠ s rozšířenou výukou angličtiny Pod Marjánkou v Praze, a na ZŠ Kosmonautů v Ostravě (tradičně hodnocené třídy), na ZŠ Londýnská v Praze, na ZŠ Mladenova v Modřanech v Praze a na Waldorfské škole v Ostravě (slovně hodnocené třídy) jsem provedla konkrétní dílčí závěry.

Z jejich analýz můžeme odvodit, že mnoho oslovených ve třídách s tradičním způsobem hodnocení je se známkováním spokojeno, protože jsou na něj všichni zvyklí, ale řada z oslovených „volá“ také po zavedení kombinace slovního hodnocení a tradičního známkování.

Ve slovně hodnocených třídách jsou většinou všichni nadměru spokojeni, někteří se ale odvolávají na kombinaci obou způsobů hodnocení.

Výsledky výzkumu ukazují, že při používání slovního hodnocení či známkování nejsou výrazné rozdíly v názorech žáků, učitelů a rodičů. Avšak ve slovně hodnocených třídách panuje přátelštější atmosféra a děti bývají svými rodiči za své školní výsledky méně trestány než děti, které dostávají známky. Děti „jedničkáři“ dostávají samozřejmě rády známky, avšak děti, které dostávají pravidelně špatné známky, mají ze školy strach, stres, ztrácejí sebevědomí a postupně ztrácejí motivaci učit se a připravovat do školy.

Z dotazníků vyplynulo, že se děti ve třídách, kde se známkuje, učí zejména kvůli rodičům, a ti se většinou zajímají pouze o známky, popřípadě je zajímá, na jaké pozici je jejich dítě ve třídě. Často své děti trestají za špatné známky, ale chválit je za dobré mnohdy zapomínají.

Rodiče si ve slovně hodnocených třídách vychvalují, že díky slovnímu hodnocení mají větší ponětí o tom, co už jejich děti umí a na čem se ještě „musí pracovat“. Dále uvádějí, že toto hodnocení je pro jejich děti více motivující.

Co se týče informační funkce hodnocení dle výpovědi učitelů, kteří slovně hodnotí, má toto hodnocení mnohem vyšší informační, motivační a diagnostickou hodnotu než známka. Problémem ovšem bývá mnohdy vytvořit takové slovní hodnocení, které by odpovídalo všem měřítkům a pravidlům, dalším častým „oříškem“ také bývá umět vysvětlit rodičům, že slovní hodnocení se často nemůže a nedá převádět na známku. Z toho vyplývá, že by jak pro učitele, tak pro rodiče bylo ideální, kombinovat oba způsoby. Učitelé v klasických třídách si zase stěžují na úzký rozsah klasifikace a rádi by si pomohli slovním komentářem – čili slovním hodnocením.

Rozhodující vliv na spolupráci a komunikaci mezi dítětem, rodičem a školou nemá způsob hodnocení.

Jeden z uvedených předpokladů se ve výzkumné části nepotvrdil. Mám na mysli následující hypotézu: „v případě známkování (-špatného prospěchu) se někteří rodiče obávají ztráty své prestiže“. Pro většinu rodičů (až na výjimky) nehrají známky svých dětí hlavní roli v jejich postavení ve společnosti.

Z celkově provedeného výzkumu vyplývá, že odsuzovat nebo preferovat jeden nebo druhý způsob hodnocení není úplně na místě. Dále z výzkumu vyplývá, že pro větší spokojenost všech (učitel-žák-rodič) by byla vhodná kombinace obou způsobů hodnocení.

4 Závěr

Hodnocení žáků ve školním vyučování je nezbytností. Je to součást vyučování a bez něj běh vyučování nemůže plnit své funkce.”

Z různých pramenů, ze kterých jsem čerpala, a dále i z praktického výzkumu vyplynulo, že ať se ve školách hodnotí známkami či slovy, vždy najdeme řadu příznivců i odpůrců, stejně jako kladů i záporů obou způsobů.

Pokud se nad tím vším zamýšlím a spojím vše, co jsem se díky své práci dozvěděla, docházím k přesvědčení, že by hodnocení mělo splňovat vše nezbytně nutné k tomu, aby nepoškozovalo žáka a jeho vývoj. Není ideální ani jeden způsob hodnocení, ale kombinace obou - slovního hodnocení i známek.

Známky jsou přehledné, ukazují v delším časovém rozpětí i směr výkonnosti, zároveň se z nich ale ani žáci, ani rodiče nemusí dozvědět nic konkrétnějšího, co by jim napomohlo na cestě za poznáním.

Pro určitou část dětí, především v nižších ročnících na prvním stupni, se jeví jako nevhodné pouhé používání známek. Děti při známkování zažívají silné pocity strachu ze zklamání rodičů a nemohou tím pádem podat plnohodnotný výkon. Obecně řečeno samotná známka nerozvíjí všestranně a optimálně osobnost žáka ve třídě.

Na druhou stranu si mnohdy žáci i jejich rodiče přejí vědět (je-li žák hodnocen pouze slovně), jakou známkou by byla jejich práce ve škole ohodnocena.

Dalším cenným poznatkem je, že k hodnocení by se měli dopracovávat společně učitelé i žáci, je to práce obou stran.

V neposlední řadě hrají značnou roli i rodiče, kteří mají k předloženým známkám a zároveň slovním komentářům právo vyjádřit svůj názor a tím pádem jsou nuceni spolupracovat nejen s dětmi, ale i se školou.

Po zobecnění všech poznatků z mého výzkumu vztahu škola, učitel, žák a rodič ve vazbě na téma mé diplomové práce mohu s radostí konstatovat, že dle mne je česká společnost na správné cestě naplnit základní myšlenku – *škola slouží žákům a ne naopak.*

5 Resumé

Svou diplomovou práci jsem zaměřila na problematiku *vnímání známkování a slovního hodnocení učiteli, žáky a rodiči* na prvním stupni ZŠ. V teoretické části jsem se podrobně zabývala názory teoretiků. Soustředila jsem se na pojem hodnocení, typy a funkce hodnocení a dále pak již na samotné slovní hodnocení a tradiční klasifikaci (známkování). Provedla jsem teoretickou analýzu výhod a nevýhod zkoumaných forem hodnocení.

Cílem empirické části byl průzkum a následně zhodnocení situace, na kolik se shodují či liší názory teoretiků s praxí ve školách.

Chtěla bych zdůraznit, že dle mého názoru vyplývají z výzkumu dva nejdůležitější poznatky. Není ideální ani jeden způsob hodnocení, ale kombinace a využití obou, tj. jak slovního hodnocení, tak i tradičního známkování.

Při hodnocení hrají také velmi důležitou roli i rodiče. Ti svojí spoluprací s dětmi a školou napomáhají k tomu, aby se na hodnocení podíleli učitelé a žáci společně.

6 Summary

My diploma paper is focused on perceiving the issue of marking and verbal evaluation at the primary schools by teachers, pupils and parents. In the theoretical part I investigated the ideas of theorists. I concentrated on the concepts of evaluation and assessment, the types and functions of evaluation and verbal evaluation and marking. I carried out a theoretical analysis of the advantages and disadvantages of the examined forms of evaluation.

The aim of the practical part was to research and consequently estimate the current situation, particularly to what extent are theorist's opinions related to / different from the school practice.

I would like to emphasize that, according to my opinion, two most important conclusions come out of my research. None of the discussed ways of evaluation is more convenient – the best would be to combine and utilize both of them.

The parents play indispensable role in the evaluation process. Their cooperation with the children and the school helps to shape the evaluation in the way that the assessment is created by both - the teachers and the pupils.

7 Literatura

- AMONAŠVILI, Š. A.: Výchovná a vzdělávací funkce hodnocení ve vyučování žáků. Praha : OIS PedF UK, 1987.
- CANGELOSI, S. J.: *Strategie řízení třídy*. Praha: Portál 1994.
- DVOŘÁKOVÁ, M., SPILKOVÁ, V. aj : *Slovní hodnocení*. Kroměříž : IUVENTA, 1994.
- GAGE, N. L.: *The nature of the evaluation process*. Paris: Unesco, 1975, s. 9, 10, 12.
- HELUS, Z.: Pedagogicko-psychologické zdroje účinného vyučování. Praha: MISTRAL 1990, 1. vydání, 400 s.
- HRABAL, V.: *Jaký jsem učitel?* Praha: SPN, 1988.
- KOLÁŘ, Z.; NAVRÁTIL, S.; ŠIKULOVÁ, R.: *Školní hodnocení a jeho současné problémy*. Ústí nad Labem : Pedagogická fakulta Univerzity Jana Evangelisty Purkyně, 1998.
- KOLÁŘ, Z.; ŠIKULOVÁ, R.: *Hodnocení žáků*. Praha: Grada Publishing, a. s., 2005.
- KOLEKTIV AUTORŮ: *K současným problémům vnitřní transformace primární školy*. Pedagogická fakulta UK v Praze, 1998, s. 65 – 69.
- KOPŘIVA, P.: *Hodnotit čísly, nebo větami?* In: Kolektiv autorů PAU: *Měníme vyučování*. Praha: Agentura Strom, 1994, s. 73-76.
- KYRIACOU, CH.: *Klíčové dovednosti učitele*. Praha, Portál, 1996.
- NOVOTNÝ, P.: *Není známka jako známka*. (16. 6. 2003).
- PASH, M. a kolektiv.: *Od vzdělávacího programu k vyučovací hodině*. Praha : Portál, 1998.

- HYBBART, M. K., VAN WAGENEN, L., LEWBEL S., a kol.: Performance-based learning and assessment Alexandria: Association for Supervision and Curriculum Development, ASCD US Virginia, 1996, s. 273, 276, 279.
- PETRŮ-KLICKOVÁ, P.: *Klasifikace jako verdikt?* In: Učitelské noviny. Roč. 98, č. 44 (1995, s. 14).
- PODŠKUBKOVÁ, J.: Chyba není jen v samotném známkování. (9. 6. 2003)
- POL, M.: Czech Republic: Verbal assessment in special schools. Učitelské noviny, 21/94. In: Newsletter/Faits nouveaux, č. 3 (1994), s. 16.
- PETTY, G.: *Moderní vyučování*. Praha: Portál 2002.
- PRŮCHA, J.; WALTEROVÁ E.; MAREŠ J. *Pedagogický slovník*. Praha : Portál, 1998.
- REA-DICKINS, P.; GERMAINE, K.: *Evaluation*. Oxford: Oxford University Press, 1st publ., 1992, s. 120.
- SCHIMUNEK, F.: *Slovní hodnocení žáků*. Praha : Portál, 1994.
- SKALKOVÁ, J.: *Od teorie k praxi vyučování*. Praha: SPN, 1983.
- SLAVÍK, J. *Hodnocení v současné škole*. Praha : Portál, 1999.
- SPIPKOVÁ, V.: *Základní znaky „humanistického“ pojetí vyučování*. Katedra školní pedagogiky PedF UK Praha, 1993.
- TUČEK, A. *Problémy školního hodnocení žáků*. Praha : SPN, 1966.
- VELIKANIČ, J.: *Skúšanie, hodnotenie a klasifikácia žakov*. Bratislava, Slovenské pedagogické nakladateľství, 1973.

[http://www.zstaborska.cz/10_02_03.soucasne.pristupy.k.hodnoceni.za
ku.Html](http://www.zstaborska.cz/10_02_03.soucasne.pristupy.k.hodnoceni.za
ku.Html)

8 Přílohy

Dotazník pro žáky v tradičně hodnocených třídách

Zakroužkuj vždy jednu odpověď nebo odpověz na otázku, prosím.

Jaký pocit v tobě vyvolá známka:

Jednička

- a) mám velkou radost
- b) udělám velkou radost rodičům
- c) dodá mi to větší sebedůvěru
- d) je mi to jedno
- e) přivede mě to do rozpaků

Dvojka

- a) mám velkou radost
- b) udělám velkou radost rodičům
- c) dodá mi to větší sebedůvěru
- d) je mi to jedno
- e) přivede mě to do rozpaků

Trojka

- a) mám velkou radost
- b) udělám velkou radost rodičům
- c) dodá mi to větší sebedůvěru
- d) je mi to jedno
- e) přivede mě to do rozpaků

Čtyřka

- a) mám velkou radost
- b) udělám velkou radost rodičům
- c) dodá mi to větší sebedůvěru
- d) je mi to jedno
- e) přivede mě to do rozpaků

Pětka

- a) mám velkou radost
- b) udělám velkou radost rodičům
- c) dodá mi to větší sebedůvěru
- d) je mi to jedno
- e) přivede mě to do rozpaků

*Dostáváš rád známky?
Ano – ne, proč?*

Máš strach ze špatných známek?

- a) ano
- b) ne
- c) je mi to jedno

Proč chceš mít dobrou známku?

- a) kvůli rodičům
- b) kvůli sobě
- c) z důvodu postavení mezi spolužáky
- d) chci být nejlepší

*Chválí tě rodiče za práci ve škole?
Jestli ano, za co a jak?*

- a) ano
- b) ne
- c) ani ano, ani ne

*Trestají tě rodiče za práci ve škole?
Jestli ano, za co a jak?*

- a) ano
- b) ne
- c) ani ano, ani ne

*Chtěl bys chodit do školy, kde nejsou známky?
Ano – ne, proč?*

*Co si myslíš, že je lepší? Případně, co by tě více motivovalo (navnadilo) a
míň zraňovalo?*

- a) zařazení mezi jedničkáře, dvojkaře, trojkaře, čtyřkaře, pěťkaře
- b) pořadí ve třídě (být první, druhý, třetí... → být nejlepší, nejhorší)
- c) slovní hodnocení (věty typu: „...Míša dosahuje celkově velmi pěkných výsledků. V matematice hbitě a bezpečně počítá v první desítce, správně řeší slovní úlohy, sama je i tvoří...její pracovní tempo je vyrovnané a poměrně rychlé. Dovede soustředěně pracovat i v kolektivu, nedá se snadno vyrušit...“)
- d) kombinace známky a slovního hodnocení

Bavíš se s rodiči o tvých výsledcích ve škole?

- a) ano
- b) někdy
- c) ne

Jak se rodiče zajímají o tvé výsledky ve škole?

Jak často se tvůj prospěch rodiče dovídají?

Dotazník pro učitele v tradičně hodnocených třídách

Vážené paní učitelky/páni učitelé, prosím vás o vyplnění tohoto dotazníku. Dotazník slouží jako podklad pro mou diplomovou práci „Vnímání známkování a slovního hodnocení učiteli, žáky a rodiči“. Studentka Pedagogické fakulty UK v Praze Martina Zedníková.

Kdyby se u vás známkování zrušilo, kdo myslíte, že by známku nejvíce postrádal?

Říká se, že špatné známky mohou děti stresovat a přestat motivovat, co si o tom myslíte?

Kolik dětí podle vás ve třídě známku špatně snáší?

Vyhovuje vám, jako osobě, způsob hodnocení který používáte?

- a) ano
- b) ne

Pokud ne: V čem vám to nevyhovuje?

- a) je to neosobní
- b) malá informovanost pro žáka a rodiče
- c) chybí motivace pro žáka
- d) je to více zraňující

Přemýšleli jste někdy, že byste hodnotili slovně?

- a) ano
- b) ne

Co si o tomto způsobu hodnocení myslíte?

Co si myslíte, při jakém způsobu hodnocení by více fungovala spolupráce mezi školou, dětmi a rodiči? A proč?

- a) když se bude známkovat
- b) když se bude slovně hodnotit
- c) nezáleží na způsobu hodnocení

Dotazník pro rodiče v tradičně hodnocených třídách

Vážení rodiče, prosím vás o vyplnění tohoto dotazníku. Dotazník slouží jako podklad pro mou diplomovou práci „Vnímání známkování a slovního hodnocení učiteli, žáky a rodiči“. Studentka Pedagogické fakulty UK v Praze Martina Zedníková.

Jak se zajímáte o výsledky svých dětí ve škole?

Jak často se o jejich prospěchu dovídáte?

*Vyhovuje vám dosavadní systém známkování ve třídě?
Ano – ne, proč?*

*Slyšeli jste o slovním hodnocení?
Ano – ne*

Pokud ano, co si myslíte, že by mohlo slovní hodnocení přinést vašemu dítěti?

- a) absolutně nic
- b) více informací o dítěti
- c) lepší rozvoj dítěte
- d) škola bude větší přítel

Myslíte, že vás ostatní lidé hodnotí podle známek vašich dětí?

- a) ano
- b) ne

Z hlediska času, která informace je pro vás hodnotnější?

- a) známky
- b) slovní hodnocení – typu: „...Míša dosahuje celkově velmi pěkných výsledků. V matematice hbitě a bezpečně počítá v první desítce, správně řeší slovní úlohy, sama je i tvoří...její pracovní tempo je vyrovnané a poměrně rychlé. Dovede soustředěně pracovat i v kolektivu, nedá se snadno vyrušit...“)

Co má větší vypovídací schopnost pro vás?

- a) známka
- b) informace typu: „...Janička je klidná, svědomitá a zodpovědná žákyně, plní všechny uložené úkoly výborně v pomalejším pracovním tempu. V českém jazyku bezpečně ovládá všechny pravopisné jevy, nechybuje v nich. Písemné práce jsou úhledné, s pěkným písmem. Čte plynule, se správnou intonací, má přiměřenou slovní zásobu, dovede se správně a výstižně vyjádřit...“

Co je dle vás lepší pro budoucí rozvoj vašeho dítěte?

- a) známkování
- b) slovní hodnocení

Když byste měli zhodnotit stupnici od 1 – 10 spolupráci mezi školou, dítětem a rodičem, kolik byste napsal bodů?

Dotazník pro žáky ve slovně hodnocených třídách

Chtěl/a bys chodit do školy, kde jsou jenom známky?

Ano – ne, proč?

Vyhovuje ti způsob hodnocení, který používá vaše paní učitelka?

Ano – ne, proč?

Chválí tě rodiče za práci ve škole?

Jestli ano, za co a jak?

a) ano

b) ne

c) ani ano, ani ne

Trestají tě rodiče za práci ve škole?

Jestli ano, za co a jak?

a) ano

b) ne

c) ani ano, ani ne

Jak se rodiče zajímají o tvé výsledky ve škole?

Jak často se rodiče o tvém prospěchu dovídají?

Dotazník pro učitele ve slovně hodnocených třídách

Vážené paní učitelky/páni učitelé, prosím vás o vyplnění tohoto dotazníku. Dotazník slouží jako podklad pro mou diplomovou práci „Vnímání známkování a slovního hodnocení učiteli, žáky a rodiči“. Studentka Pedagogické fakulty UK v Praze Martina Zedníková.

Jaké jsou vaše dosavadní zkušenosti se slovním hodnocením?

Myslíte, že je slovní hodnocení vhodné pro všechny děti? (Zdůvodněte svůj názor, prosím.)

V čem vidíte klady slovního hodnocení?

V čem vidíte zápory slovního hodnocení?

Postrádáte známkování?

Ano – ne, proč?

Postrádají klasifikaci děti?

Ano – ne, proč?

Postrádají klasifikaci rodiče?

Ano – ne, proč?

Myslíte si, že je slovní hodnocení dostačující motivace pro samotné žáky?

Ano – ne, proč?

Domníváte se, že slovní hodnocení přispívá k příznivějšímu prostředí ve třídě(atmosféra, vztahy k sobě...)?

Ano – ne, proč?

Jak samotní žáci vnímají, že jsou hodnoceni slovně?

Staví se rodiče ke slovnímu hodnocení pozitivně?

Ano – ne. Vysvětlete, prosím.

Myslíte si, že rodiče vidí ve slovním hodnocení dostatečnou záruku objektivního posouzení schopností jejich dětí?

Ano – ne. Vysvětlete, prosím.

Domníváte se, že slovní hodnocení napomáhá k lepší spolupráci a komunikaci mezi dítětem, rodiči a školou?

Ano – ne. Vysvětlete, prosím.

Dotazník pro rodiče ve slovně hodnocených třídách

Vážení rodiče, prosím vás o vyplnění tohoto dotazníku. Dotazník slouží jako podklad pro mou diplomovou práci „Vnímání známkování a slovního hodnocení učiteli, žáky a rodiči“. Studentka Pedagogické fakulty UK v Praze Martina Zedníková.

*Jak se zajímáte o výsledky svých dětí ve škole?
Jak často se o jejich prospěchu dovídáte?*

*Vyhovuje vám slovní hodnocení vašeho dítěte?
Ano – ne, proč?*

*Jaká byla vaše první zkušenost se slovním hodnocením vašeho dítěte?
Vysvětlete, prosím.*

Postrádáte známky?

Ano – ne, proč?

Vidíte ve slovním hodnocení dostatečnou záruku objektivního posouzení schopností vašich dětí? Vysvětlete, prosím.

Jak podle vás vnímají vaše děti slovní hodnocení?

Domníváte se, že slovní hodnocení napomáhá k lepší spolupráci a komunikaci mezi dítětem, rodiči a školou?

Ano – ne. Vysvětlete, prosím.

Dotazník pro žáky v tradičně hodnocených třídách

Zakroužkuj vždy jednu odpověď nebo odpověz na otázku, prosím.

Jaký pocit v tobě vyvolá známka:

Jednička

- a) mám velkou radost
- b) udělám velkou radost rodičům
- c) dodá mi to větší sebedůvěru
- d) je mi to jedno
- e) přivede mě to do rozpaků

Dvojka

- a) mám velkou radost
- b) udělám velkou radost rodičům
- c) dodá mi to větší sebedůvěru
- d) je mi to jedno
- e) přivede mě to do rozpaků

Trojka

- a) mám velkou radost
- b) udělám velkou radost rodičům
- c) dodá mi to větší sebedůvěru
- d) je mi to jedno
- e) přivede mě to do rozpaků

Čtyřka

- a) mám velkou radost
- b) udělám velkou radost rodičům
- c) dodá mi to větší sebedůvěru
- d) je mi to jedno
- e) přivede mě to do rozpaků

Pětka

- a) mám velkou radost
- b) udělám velkou radost rodičům
- c) dodá mi to větší sebedůvěru
- d) je mi to jedno
- e) přivede mě to do rozpaků

Dostáváš rád známky?

Ano - ne, proč?

Jediné když jsou do dvojky. Protože když mám známku do dvojky tak udělám mámě radost.

Máš strach ze špatných známek?

- a) ano
- b) ne
- c) je mi to jedno

Proč chceš mít dobrou známku?

- a) kvůli rodičům
- b) kvůli sobě
- c) z důvodu postavení mezi spolužáky
- d) chci být nejlepší

Chválí tě rodiče za práci ve škole?

Jestli ano, za co a jak?

a) ano za jedničku mi dají desetikorunu

- b) ne
- c) ani ano, ani ne

Trestají tě rodiče za práci ve škole?

Jestli ano, za co a jak?

a) ano jenom na mě křičí kvůli známkám

- b) ne
- c) ani ano, ani ne

Chtěl bys chodit do školy, kde nejsou známky?

Ano – ne, proč?

Ne proto, že bych nevěděl jestli jsem
dobrý nebo špatný

Co si myslíš, že je lepší? Případně, co by tě více motivovalo (navnadilo) a
míň zraňovalo?

- a) zařazení mezi jedničkáře, dvojkaře, trojkaře, čtyřkaře, pětkáře
- b) pořadí ve třídě (být první, druhý, třetí... → být nejlepší, nejhorší)
- c) slovní hodnocení (věty typu: „...Míša dosahuje celkově velmi
pěkných výsledků. V matematice hbitě a bezpečně počítá v první
desítce, správně řeší slovní úlohy, sama je i tvoří...její pracovní
tempo je vyrovnané a poměrně rychlé. Dovede soustředěně
pracovat i v kolektivu, nedá se snadno vyrušit...“)
- d) kombinace známky a slovního hodnocení

Bavíš se s rodiči o tvých výsledcích ve škole?

- a) ano
- b) někdy
- c) ne

Jak se rodiče zajímají o tvé výsledky ve škole?

Když je to trojka a víc tak se máma hodně
ptá, když je to jednička tak středně. Ale když
to dvojka tak skoro vůbec

Jak často se tvůj prospěch rodiče dovídají?

každý den se něco o demě dozvídají

Dotazník pro učitele v tradičně hodnocených třídách

Vážené paní učitelky/páni učitelé, prosím vás o vyplnění tohoto dotazníku. Dotazník slouží jako podklad pro mou diplomovou práci „Vnímání známkování a slovního hodnocení učiteli, žáky a rodiči“. Studentka Pedagogické fakulty UK v Praze Martina Zedníková.

Kdyby se u vás známkování zrušilo, kdo myslíte, že by známku nejvíce postrádal?

Žáci a rodiče

Říká se, že špatné známky mohou děti stresovat a přestat motivovat, co si o tom myslíte?

Stresovat jistě mohou, motivaci myslím křivě. Doporučila bych větší soudnost i od rodičů, kteří často vidí pouze ty špatné známky, ale za péčnou své dítě pochválit nemůž.

Kolik dětí podle vás ve třídě známku špatně snáší?

Špatnou? Všichni, každý po svém. Hodně je to závislé na postojích rodičů.

Vyhovuje vám, jako osobě, způsob hodnocení který používáte?

- a) ano
- b) ne

Výhody bych nehodnotila známkou (je to nesmysl).

Pokud ne: V čem vám to nevyhovuje?

- a) je to neosobní
- b) malá informovanost pro žáka a rodiče
- c) chybí motivace pro žáka
- d) je to více zraňující

Přemýšleli jste někdy, že byste hodnotili slovně?

- a) ano
- b) ne

zejména u výchovných předmětů.

Co si o tomto způsobu hodnocení myslíte?

sem přesvědčena, že slovně by měla být kác
hodnocení ve výchovných předmětech, v závažných
případech pokud učení možná i v ostatních předmětech.
Děti si většinou přejí vidět, na čím jsou. To slovně
hodnocení např. ČJ, H apod. většinou neplní.

Co si myslíte, při jakém způsobu hodnocení by více fungovala spolupráce mezi školou, dětmi a rodiči? A proč?

- a) když se bude známkovat
- b) když se bude slovně hodnotit
- c) nezáleží na způsobu hodnocení

Spolupráce je o lidech, nikoliv o způsobu hodnocení.

Dotazník pro rodiče v tradičně hodnocených třídách

Vážení rodiče, prosím vás o vyplnění tohoto dotazníku. Dotazník slouží jako podklad pro mou diplomovou práci „Vnímání známkování a slovního hodnocení učiteli, žáky a rodiči“. Studentka Pedagogické fakulty UK v Praze Martina Zedníková.

Jak se zajímáte o výsledky svých dětí ve škole?

Každodenně se ptám na známky a pravidelně
sleduji dochvilky pravidelně.

Jak často se o jejich prospěchu dovídáte?

Pravidelně během roku.

Vyhovuje vám dosavadní systém známkování ve třídě?
Ano - ne, proč?

Ne. Všechny bych kombinoval známkováním a slovním
to hodnocením. Známkováním spíše jako omezený
výsledky (shodnocení) třeba či určitě shodnocení.
Slovním hodnocením jako shodnocením (včetně - pozitivní -
- rohu.

Slyšeli jste o slovním hodnocení?

Ano - ne

~~Vstala~~ Ano

(26)

Ona byla foukavala na to, v čem by bylo
dobře motivovat děti, aby se vzájemněji
rozvíjely. Instrukcími v některých případech
je to v době, když jsem chodila do školy,
povídala jako dětských (umístění) třeba jako
ve Montaninu srovnat.

Pokud ano, co si myslíte, že by mohlo slovní hodnocení přinést vašemu dítěti?

- a) absolutně nic
- b) více informací o dítěti
- c) lepší rozvoj dítěte
- d) škola bude větší přítel

Myslíte, že vás ostatní lidé hodnotí podle známek vašich dětí?

- a) ano
- b) ne

Z hlediska času, která informace je pro vás hodnotnější?

- a) známky
- b) slovní hodnocení – typu: „...Miša dosahuje celkově velmi pěkných výsledků. V matematice hbitě a bezpečně počítá v první desítce, správně řeší slovní úlohy, sama je i tvoří...její pracovní tempo je vyrovnané a poměrně rychlé. Dovede soustředěně pracovat i v kolektivu, nedá se snadno vyrušit...“

ba nejvhodnější je zřejmě kombinace obou možností (vlastní zkušenost)

Co má větší vypovídací schopnost pro vás?

- a) známka
- b) informace typu: „...Janička je klidná, svědomitá a zodpovědná žákyně, plní všechny uložené úkoly výborně v pomalejším pracovním tempu. V českém jazyku bezpečně ovládá všechny pravopisné jevy, nechybuje v nich. Pisemné práce jsou úhledné, s pěkným písmem. Čte plynule, se správnou intonací, má přiměřenou slovní zásobu, dovede se správně a výstižně vyjádřit...“

Co je dle vás lepší pro budoucí rozvoj vašeho dítěte?

- a) známkování
- b) slovní hodnocení

Kombinace obou způsobů hodnocení

Když byste měli zhodnotit stupnici od 1 – 10 spolupráci mezi školou, dítětem a rodičem, kolik byste napsal bodů?

8

Dotazník pro žáky ve slovně hodnocených třídách

Chtěl/a bys chodit do školy, kde jsou jenom známky?

Ano - ne, proč?

ne, protože známky stresují

Vyhovuje ti způsob hodnocení, který používá vaše paní učitelka?

Ano - ne, proč?

ne, vyhovuje mi spíše hodnocení. Ke slovním hodnocení učitelka co ti jde, nebo co mi nejde. Potom věm co mám říct. Když jsou známky tak vidím jenom známky ani jestli jsem děl napsala dobře nebo špatně.

Chválí tě rodiče za práci ve škole?

Jestli ano, za co a jak?

a) ano

b) ne

c) ani ano, ani ne

snad za hodnocení. Učíme si oslovu

Trestají tě rodiče za práci ve škole?

Jestli ano, za co a jak?

a) ano

b) ne

c) ani ano, ani ne

Jak se rodiče zajímají o tvé výsledky ve škole?

zvědavě a radostně

Jak často se rodiče o tvém prospěchu dovídají?

oprávněně se každý den podívají

Dotazník pro učitele ve slovně hodnocených třídách

Vážené paní učitelky/páni učitelé, prosím vás o vyplnění tohoto dotazníku. Dotazník slouží jako podklad pro mou diplomovou práci „Vnímání známkování a slovního hodnocení učiteli, žáky a rodiči“. Studentka Pedagogické fakulty UK v Praze Martina Zedníková.

Jaké jsou vaše dosavadní zkušenosti se slovním hodnocením?

Umi dobře. Mohu tím více do hloubky postihnout nejen domost, ale i dovednost, návyky, vztah k práci a předmětu. Slovním vyjádření mohu lépe odlišit vrládnulé učivo to, co je třeba dále rozvíjet i docíl se, kde vidím problém.

Myslíte, že je slovní hodnocení vhodné pro všechny děti? (Zdůvodněte svůj názor, prosím.)

plní se, že pro většímu děti, protože je možné přizpůsobit každému „na míru“.

V čem vidíte klady slovního hodnocení?

odnosi samotného žáka, usrovnává s okolím a je rozumitelné v čem žák pokročil kupředu co se mu nedá.

V čem vidíte zápory slovního hodnocení?

částečně časová záležitost pro učitele; neustálé hledání vhodných prostředků, aby hodnocení nebylo stejné či obdobné.

Postrádáte známkování?

Ano - ne, proč?

ne

Postrádají klasifikaci děti?

Ano - ne, proč?

Ne. Myslím si, že větší než se vyhledá právě naší škole z tohoto důvodu.

Postrádají klasifikaci rodiče?

Ano - ne, proč?

Vyjimečně ano. Jsou to vesměš rodiče, kteří neumí motivovat své děti, aby na sobě pracovaly.

Myslíte si, že je slovní hodnocení dostačující motivace pro samotné žáky?

Ano - ne, proč?

Kud je promyšlené a smysluplné, obsahuje-li skutečné údaje pokroku dítěte a je v něm i pozitivní hodnocení nebo minimální předpoklady a důvěra ve snahu, pak ano.

Domníváte se, že slovní hodnocení přispívá k příznivějšímu prostředí ve třídě (atmosféra, vztahy k sobě...)?

Ano - ne, proč?

Jo, hodiny probíhají v přátelské atmosféře, žáci jsou bližší k vyučujícím, přicházejí se svými problémy a si navzájem sdílují své zkušenosti a jsou k sobě blíže.

Jak samotní žáci vnímají, že jsou hodnoceni slovně?

jsou spokojeni, klidnější, nejsou tak
stresováni.

Staví se rodiče ke slovnímu hodnocení pozitivně?

Ano - ne. Vysvětlete, prosím.

Některí jsou velmi spokojeni - vidí přesně, co se dítěti
líbí nebo nepovedlo, někteří stále vyžadují numerické
vyjádření - známku, body, procenta a chtějí vědět,
ake je dítě ve srovnání s ostatními.

Myslíte si, že rodiče vidí ve slovním hodnocení dostatečnou záruku
objektivního posouzení schopností jejich dětí?

Ano - ne. Vysvětlete, prosím.

Asi ano, protože si vyběhali sami tenkrát typ školy
pro své děti.

Domníváte se, že slovní hodnocení napomáhá k lepší spolupráci a
komunikaci mezi dítětem, rodiči a školou?

Ano - ne. Vysvětlete, prosím.

Někdy ano, někteří rodiče přijdou a říkají, že v tom
vyjádření přesně vidí své dítě. Někteří se dozní
o úspěch a schopnostech svého dítěte i něco nového.

Dotazník pro rodiče ve slovně hodnocených třídách

Vážení rodiče, prosím vás o vyplnění tohoto dotazníku. Dotazník slouží jako podklad pro mou diplomovou práci „Vnímání známkování a slovního hodnocení učiteli, žáky a rodiči“. Studentka Pedagogické fakulty UK v Praze Martina Zedníková.

Jak se zajímáte o výsledky svých dětí ve škole?
Jak často se o jejich prospěchu dovídáte?

Prakticky denně, sleduji žk a ptám se syna. Pokud chci vědět více, mohu kdykoliv zajít za paní učitelkou. Každý týden děti vyplňují sebehodnocení v žk a měsíčně hodnocení píše učitel. Také existují konzultace RODIČ - DÍTĚ - UČITEL a RODIČ - UČITEL.

Vyhovuje vám slovní hodnocení vašeho dítěte?
Ano - ne, proč?

Ano. Ž čísla nepomáhají ani já ani dítě, jestli má 2, protože nic neumí, ale snaží se; nebo proto, že umí vše, ale nesoustředí se... Číslo o ničem nevyovídá. Text byl nepoměrně výtěžnější a víc motivoval i dceru. Navíc mu rozuměla.

Jaká byla vaše první zkušenost se slovním hodnocením vašeho dítěte?
Vysvětlete, prosím.

Byla jsem velice příjemně překvapena. Hodnocení úžasně vystihlo silné stránky dítěte a naopak poukázalo na slabší místa.

Postrádáte známky?

Ano - ne, proč?

Ne! Postrádají je některé střední školy - bohužel.
Číslo je výraz srovnání se spolužáky v jedné třídě.
Mimo její hranice ani to ne. Slovní hodnocení
platí všude.

Vidíte ve slovním hodnocení dostatečnou záruku objektivního posouzení schopností vašich dětí? Vysvětlete, prosím.

Naprosto. Dozvim se mnohem více informací, než kolik se schová do známky.

Jak podle vás vnímají vaše děti slovní hodnocení?

Velmi pozitivně, nejsou stresovány, co na to řeknou rodiče, protože také ví, že do školy chodíme často a prospěch se stejně dovíme, ale není rodičtájně řečen jako známky.

Domníváte se, že slovní hodnocení napomáhá k lepší spolupráci a komunikaci mezi dítětem, rodiči a školou?

Ano - ne. Vysvětlete, prosím.

Jistě. Protože děti nemají známky a pokud se o nich chce něco dovědět, musím do školy navíc interpretovat některých věcí je lépe slyšet od pedagoga než od dítěte.
A hodnocení je rozhodně podrobnější a přesnější než známka, která je přesná, ale strohá a nic neříkající.